Kännedom om prostitution 2007

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen klassificerar sin utgivning i olika dokumenttyper. Detta är en *lägesbeskrivning*. Det innebär att den innehåller redovisning och analys av kartläggningar och andra former av uppföljning av lagstiftning, verksamheter, resurser m.m. som kommuner, landsting och enskilda huvudmän bedriver inom hälso- och sjukvård, socialtjänst, hälsoskydd och smittskydd. Den kan utgöra underlag för myndighetens ställningstaganden och ingå som en del i större uppföljningar och utvärderingar, t.ex. reformer och fördelning av stimulansmedel. Socialstyrelsen svarar för innehåll och slutsatser.

Artikelnr 2007-131-48

Publicerad www.socialstyrelsen.se, december 2007

Förord

Utifrån Kvinnofridspropositionen 1997/98:55 har Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att fortlöpande följa och samla kunskap om prostitutionens omfattning och utveckling. År 2000 publicerades en första rapport – *Kännedom om prostitution 1998–1999*. År 2004 publicerades en andra rapport – *Kännedom om prostitution 2003*. Föreliggande rapport utgör den tredje uppföljningen vad gäller prostitutionens omfattning och utveckling.

Rapporten baseras på enkäter, intervjuer samt en systematisk Internetkartläggning. Vi knyter även an till relevant forskning på området.

Rapporten har författats av Annika Eriksson och Anna Gavanas vid Socialstyrelsens Individ- och familjeenhet. Företaget Glykol har utfört Internetkartläggningen. Anna Flöjte och Anna Hagman vid Socialstyrelsens statistikenhet har varit behjälpiga med framtagning och bearbetning av enkäterna. Beatrice Hopstadius vid Kanslienheten och Merike Lidholm vid Individ- och familjeenheten har lämnat värdefulla synpunkter.

Manuset har granskats av Socialstyrelsens vetenskapliga råd, professor Malin Åkerström, Lunds universitet samt fil. dr. Charlotta Holmström, Malmö högskola.

Inger Widén Cederberg

Enhetschef

Individ- och familjeenheten

Innehåll

Förord 3

Innehåll 5

Sammanfattning 7

Inledning 9

Uppdraget 9

Metod 10

Enkätundersökning 10

Intervjuundersökning 11
Intervjuer med myndigheter och frivilligorganisationer 11
Intervjuer med personer med egna erfarenheter av prostitution 11

Internetundersökning 14
Typer av information 15

Disposition 16

Polisens och kommuners kännedom om prostitution 17

Kännedom om säljare 17
Kännedom om köpare 18

Uppföljande frågor 18
Förändringar 18
Kontaktzoner 19
Internationalisering 20
Insatser 21
Missbruk 21
Minderåriga 22
Män 22
Behov 22

Intervjusammanställning 24

Många olika perspektiv 24

Sociala aspekter 25

Ingångar till och utgångar från prostitution 26

Kontaktzoner 27
Internet och mobiltelefoni tycks ha sänkt trösklarna 28
Nya mönster för Internetkontakter 28
Mobiltelefoner och e-post är viktiga kontaktvägar 30

Säkerhet 30

Organisering 30
Regionala skillnader 31
Ökningar och minskningar av gatuprostitution 32

Tillgång, efterfrågan och preferenser bland säljare och köpare 33

Preferenser bland köpare 33
Preferenser bland säljare 34

Skilda villkor och uppfattningar 35

Män som säljer sexuella tjänster 36

Ungdomar i prostitution 38

Köpare av sexuella tjänster 40

Internationalisering, migration och människohandel 41
Ursprungsländer 42
Norra Sverige 42
Södra Sverige 43

Perspektiv på sexköpslagen 44
Uppfattningar om effekter 45
Attityder för och emot 46

Offentlig diskussion och vedertagna föreställningar 48

Kartläggningen av prostitution via Internet 50

Utveckling och organisering av prostitution via Internet 50
Marknadsföring 51
Målgrupper 51
Geografiskt verksamhetsområde och hemvist 52
Kondomanvändning 54
Kontaktvägar 54
Benämning av verksamheter 55
Teknologi 55

Kommentarer om utvecklingen 56
Information och teknik 56
Gränsdragningar 57
Rörlighet 59
Marknadsföring 59

Slutord 61
Referenser 63

Bilaga 1. Kommunens kännedom 67

Bilaga 2. Polisens kännedom 69

Bilaga 3. Kvalitetsdeklaration av statistiska metoder 72

Sammanfattning

Uppgiften för den här rapporten har varit att undersöka prostitutionens omfattning och utveckling i Sverige. Vi har använt oss av olika metoder som bildar tre delstudier; semistrukturerade intervjuer, enkäter inklusive uppföljningsintervjuer till landets kommuner och polismyndigheter samt en systematisk Internetkartläggning.

17 procent av kommunerna uppger att de *vet* att prostitution förekommer, medan ytterligare 17 procent *tror* att så är fallet. Av 17 polismyndigheter uppger 2 att de *vet* och 10 att de *tror* att personer säljer sexuella tjänster i deras distrikt. Många enkätsvar och uppföljningssvar tog upp att Internet är en vanlig kontaktzon för prostitution, samt att prostitution oftast upptäcks i samband med andra frågor, t.ex. missbruk.

Enkätsvaren visar också att prostitution inte enbart förekommer i storstäder.

Såväl polis som socialtjänst efterlyser mer kunskap om hur man ska arbeta mot prostitution och om stödinsatser.

40 personer har intervjuats. Knappt hälften av dessa hade egna direkta erfarenheter av prostitution. I intervjustudien uppgavs från myndigheterna mycket osäkra siffror på antal personer verksamma i gatuprostitution, ca 200 i Stockholm, knappt 70 i Malmö och ca 30 i Göteborg. Detta innebär ingen större förändring jämfört med föregående kartläggning – möjligtvis en viss minskning i Göteborg och Malmö.

Sexköpare och sexsäljare rör sig inom eller emellan olika kontaktzoner, som t.ex. gatumiljöer, Internet, krog och restaurang, hotell, massageinstitut, lägenhetsbordeller, etc. Dessa kontaktzoners konstellation och organisation kan te sig annorlunda beroende på olika regioner i Sverige.

Internet framträder onekligen som en betydelsefull kontaktzon. En del aktörer hävdar att Internet inneburit lägre trösklar som ingång både till att sälja och köpa sexuella tjänster. Inom ramen för Internet förändras kontaktsätten för prostitution och växlar mellan t.ex. hemsidor, forum, bloggar, chattar och kontaktsidor. Sådana förändringar sker ofta snabbt, och olika aktörers översikt skiljer sig inte sällan åt. Myndigheters bevakning, lagstiftning, marknadskrafter och teknologiska lösningar är några av de faktorer som påverkar trafiken i dessa sammanhang.

Även mobiltelefoni tycks inta en särställning som kontaktsätt för prostitution – den beskrivs av intervjupersonerna som den mest inflytelserika teknologiska utvecklingen efter Internet.

I intervjuerna framträder en mångfald av erfarenheter, perspektiv, självbenämningar och positioner bland både sexsäljare och sexköpare. Förutom etnicitet så är ålder, frivillighet, social/intellektuell profil samt avsaknad av kondomkrav exempel på faktorer som kan marknadsföras på sexmarknader.

Även bland aktörer inom polis, socialtjänst, forskning och organisationer råder mångfald i perspektiv och definitioner.

Bland intervjupersonerna finns också skilda uppfattningar om sexköpslagens effekter och olika attityder till lagen. Vissa är positivt inställda till lagen och ser positiva effekter, andra framhåller negativa effekter.

Det saknas generellt kunskap om mörkertalet av barn och ungdomar med erfarenhet av prostitution. I det empiriska materialet finns endast sporadiska uppgifter om ungdomar i prostitution.

Internet har inneburit nya möjligheter att sexuellt förgripa sig på barn via manipulation; s.k. grooming. Enligt Brå är det inte ovanligt att ungdomar i 14-15-årsåldern uppger att de blivit kontaktade på detta sätt, och att det även förekommer att minderåriga erbjuds pengar eller annan form av ersättning (t.ex. att deras mobiltelefoner fylls på) i utbyte mot sexuella tjänster.

Enligt intervjupersoner har även teknologiska utvecklingar som webbkameror och mobiltelefoner inneburit nya inkörsportar/gråzoner för ungdomar till prostitution.

Både enkäter och intervjuer visar att socialtjänst och polis har liten kännedom om män som säljer sexuella tjänster. Man vet att det förekommer, men saknar djupare kunskap om detta. I vår Internetundersökning är drygt 1/6 av de sexsäljare vi har påträffat män.

Prostitutionen ter sig olika i landets olika regioner, exempelvis beroende på geografiskt läge (närheten till sexmarknader i angränsade länder). Migrationsströmmar samverkar också med sexhandeln på olika sätt i regioner som norra Sverige, Öresundsregionen, Västsverige, Mellansverige och Stockholmsområdet.

I samtliga delstudier (Internetkartläggning, intervjustudie, enkätstudie) framgår att etnicitet är en märkbar faktor inom efterfrågan och marknadsföring av sexuella tjänster.

I både intervjudelen och enkätdelen förekommer uppgifter inom polis, organisationer och socialtjänst om sexsäljare med migrationsbakgrund från vissa länder och regioner (Östeuropa, Ryssland, Afrika, Thailand).

I Internetkartläggningen påträffades 304 säljare av sexuella tjänster, varav 57 män. Ålder och etnicitet är några viktiga variabler i marknadsföringen. Män är en övervägande målgrupp som kunder - 271 av annonserna riktar sig till dessa. Dock vänder sig ca 20 sexsäljare i Internetstudien både till män och kvinnor, 15 till enbart kvinnliga sexköpare och ca 10 vänder sig till manliga sexköpare och par. Det framgår också att en del av de personer som säljer sexuella tjänster via Internet har vissa restriktioner vad gäller köparna, såsom övre och lägre åldersgränser samt etniska grupper. Den teknologiska utvecklingen tycks ha stor inverkan på Internetsexmarknaden (t.ex. utveckling av betalsystem och webbkameror), likaså framkomsten av nya aktörer, t.ex. ägare av teknologi. En ytterligare iakttagelse är att information om sexsäljare har ett marknadsvärde även om sätten att kommunicera sådan information förändras. Det verkar även som att det sker en ständig förändring i var på Internet prostitutionskontakter äger rum. Kommunikationen förflyttas exempelvis från webbsidor och forum till kontaktsidor och bloggar.

Inledning

Uppdraget

Socialstyrelsen har sedan 1998 regeringens uppdrag att fortlöpande följa prostitutionens omfattning och utveckling. Uppdraget har delvis sin bakgrund i kriminaliseringen av köp och försök till köp av sexuella tjänster, men ska också ses mot bakgrund av prostitutionens ständigt föränderliga karaktär vad gäller kontaktvägar och former. Med detta i åtanke menar regeringen att det är angeläget att på nationell nivå ständigt följa utvecklingen. Den internationella utvecklingens påverkan på svenska förhållanden vad gäller prostitution bör också uppmärksammas i detta sammanhang.

År 2000 publicerade Socialstyrelsen den första rapporten utifrån uppdraget, *Kännedom om prostitution 1998-1999* [1]. En andra rapport publicerades 2004, *Kännedom om prostitution 2003* [2]. Föreliggande rapport utgör således en tredje uppföljning av prostitutionens omfattning och utveckling på nationell nivå.

I denna rapport går vi inte närmare in på sociala insatser mot prostitution, så som vi gjort i de tidigare kartläggningarna. Det beror på att Socialstyrelsen har ett särskilt regeringsuppdrag att utförligt inventera och beskriva metoder och arbetssätt i socialtjänstens, hälso- och sjukvårdens och andra aktörers arbete med personer som har erfarenhet av prostitution och med offer för människohandel för sexuella ändamål. Uppdraget ska redovisas till regeringen 15 juni 2008.

Metod

Uppgiften att kartlägga prostitution är komplicerad. Mycket av det som hör prostitutionsvärlden till är dolt, otillgängligt eller skambelagt. Studier av prostitution möter ofrånkomligt på diverse hinder. Det innebär att det inte går att få en exakt bild av prostitutionen och dess omfattning, vilken metod vi än använder oss av. Det enda vi kan göra är att *ringa in* fenomenet utifrån olika aktörers *perspektiv*. Som påpekats i våra tidigare rapporter är det alltså endast *kännedom* om prostitution som möjligtvis går att kartlägga, eller snarare de *uppfattningar* och *uppskattningar* som görs av olika aktörer. Dessutom bör det påpekas att de tolkningar som görs kan ske utifrån sinsemellan motsägande perspektiv och definitioner.

Svårigheterna gör att vi har valt att använda oss av olika sinsemellan kompletterande metoder och angreppssätt, för att i alla fall försöka få en så heltäckande bild som möjligt. I den förra kartläggningen använde vi oss uteslutande av kvalitativ intervjumetod, bl. a. mot bakgrund av att det då var vissa frågor vi särskilt önskade belysa. Även i den nu föreliggande kartläggningen finns ett rikligt intervjumaterial, men vi har även belyst motsvarande frågor och teman med hjälp av enkäter samt gjort en systematisk undersökning av prostitutionskontakter som återfinns på Internet. På detta sätt sker en s.k. triangulering av metoderna - enkäter, intervjuer och Internetkartläggning prövar varandras resultat. I de tre delstudierna ställer vi liknande frågor och försöker belysa dessa utifrån ett så brett urval av berörda som möjligt.

Vi har valt metoderna utifrån erfarenheter och lärdomar från de två tidigare kartläggningarna. Tanken är att dessa metoder ska kunna upprepas vid nästa kartläggningstillfälle - enkäter, intervjuguider etc. är utformade med detta i åtanke. På så vis ökar vi den metodologiska kontinuiteten.

Med prostitution menas i denna kartläggning – liksom i Socialstyrelsens två föregående - fall där minst två parter köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning (vanligtvis ekonomisk) och att detta utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten.

Enkätundersökning

Enkäter har skickats ut till samtliga polismyndigheter och till ett urval av kommunerna. 100 av landets 290 kommuner valdes slumpvis, fördelade mellan olika strata. Av 100 tillfrågade kommuner svarade 71 på enkäterna, och av 21 tillfrågade polismyndigheter svarade 17. I redovisningen av kommunernas svar har dessa räknats upp så att de motsvarar Sveriges samtliga kommuner.

Genom ett slumpmässigt urval finns det i en undersökning om ovanliga fenomen risk för att man missar de fall där dessa fenomen faktiskt förekommer. Å andra sidan skulle ett icke-slumpmässigt urval också göra att man riskerar att missa fall, om vi enbart vänt oss till kommuner där vi gissar eller på basis av förutfattade meningar antar att ett visst fenomen förekom-

mer. Alternativet hade varit en totalundersökning, men syftet var framför allt att på riksnivå kunna skatta förekomsten. Dessutom kan vi bara mäta *kännedom* om prostitution - mörkertalet är förmodligen ett större problem än eventuella problem med ett slumpmässigt urval. Inte heller en totalundersökning kan ge en korrekt bild.

Enkäterna var kortfattade och innehöll ett fåtal frågor av tämligen grundläggande karaktär (se bilaga 1 och 2). De kommuner respektive polismyndigheter som enligt enkäterna hade kännedom om prostitution kontaktades för några uppföljande och mer djuplodande frågor. Dessa uppföljande frågor följde också en särskild intervjuguide (t.ex. frågor om uppfattningar om eventuella förändringar, specifika grupper som nämnts i enkätsvaren, olika kontaktzoner, eventuell nyrekrytering och insatser). Sammanlagt var det 25 kommuner och 12 polismyndigheter som kontaktades på detta sätt.

Ett antal frågor har också ställts till ett litet urval ungdomsmottagningar om deras eventuella kännedom om ungdomar med prostitutions- eller prostitutionsliknande erfarenheter. Av de 15 som via e-post tillfrågades, inkom dock endast två med svar.

Intervjuundersökning

Intervjuer med myndigheter och frivilligorganisationer

Precis som i de föregående kartläggningarna har en rad representanter inom socialtjänsten intervjuats. Det gäller särskilt de prostitutionsgrupper/enheter som finns i Stockholm, Göteborg och Malmö (inklusive de verksamheter som vänder sig till köpare av sexuella tjänster - KAST). Vi har gjort fler intervjuer på Stockholms prostitutionsenhet än i Göteborg och Malmö, eftersom fler personer är verksamma i Stockholm och dessutom har olika specialiseringar. Även i Umeå och Luleå har representanter för socialtjänsten intervjuats.

Intervjuer har också gjorts med representanter för polisen i Stockholm, Göteborg, Malmö, Umeå och Luleå samt Rikskriminalpolisen, tillika representanter för ett par frivilligorganisationer. Vi har vidare talat med Stadsmissionen, Malmös Sprutbytesprojekt, Projekt Europa och Samverkan mot trafficking.[1]

Merparten av de personer vi talat med i ovan verksamheter har även intervjuats i våra tidigare undersökningar. På så vis upprätthålls en viss kontinuitet, då de uttalar sig om prostitutionen över tid.

I ett jämförande perspektiv har vi också besökt ett antal verksamheter i Oslo.

Intervjuer med personer med egna erfarenheter av prostitution

Vi har intervjuat 16 (varav sju via e-post) personer med egna erfarenheter av prostitution i Malmö, Göteborg, Stockholm samt från ett antal mindre orter. Av dessa har två köpt sexuella tjänster, merparten har således erfarenhet av

[1] Denna samverkan består av myndigheter på lokal och regional nivå, enskilda organisationer, kyrkliga samfund, museer och universitet.

att sälja sexuella tjänster. Det har inte varit utan svårigheter att komma i kontakt med och intervjua dessa personer. Vi gjorde bl.a. förfrågningar via Internet och vi satte upp lappar på härbärgen etc. med information om kartläggningen och vår önskan att tala med personer med egna erfarenheter av prostitution. Vi bad personer som arbetar nära prostitutionen om hjälp med att sätta oss i kontakt med lämpliga intervjupersoner. Det senare möttes dock med viss skepsis. Personer som arbetar vid prostitutionsenheten i Stockholm menar exempelvis att de har klienternas mandat att föra deras talan: ”Vi här på det här stället träffar 100-tals människor i prostitutionen, och vi kan föra deras talan.” Det uttrycktes också en tanke om att personerna skulle kunna fara illa i intervjusituationen, då våra frågor kunde väcka känslor, som kan vara svåra och obehagliga.

Även bland dem med egna erfarenheter av prostitution kunde inledningsvis en viss misstänksamhet märkas som svar på våra försök till kontakter. Vi möttes av frågor om varför Socialstyrelsen ville tala med just dem. Både prostitutionsenheter och sexsäljare hade åsikter om tidigare kartläggningar. Vissa sexsäljare blandade ihop Socialstyrelsen med socialtjänsten, som de hade en rad associationer till.[2] En del intervjupersoner var övertygade om att intervjuerna direkt skulle inverka på sexköpslagen. Man litade inte helt på hur vi skulle hantera intervjumaterialet och hur det skulle användas. Bland dem vi intervjuade med egna erfarenheter av prostitution fanns några som intervjuats i andra sammanhang, men där deras röster i slutändan ”plockats bort”. Detta ville de inte vara med om igen. Efter ett par inledande kontakter verkade dock ryktet sprida sig att man ”kunde lita på” oss och det blev något lättare att få till stånd intervjuer.

Av denna ”snöbollsmetod” följer dock ett tämligen selektivt urval av intervjupersoner. Vi har eftersträvat en större spridning, bl.a. vad gäller kontaktvägar för verksamheten, om man t.ex. primärt använder Internet alternativt gatan som arena, även om det inte finns några vattentäta skott mellan olika prostitutionsformer. Genom ihärdigt arbete lyckades vi till slut få en viss spridning bland intervjuade personer med direkt erfarenhet av prostitution; variation i ålder, yrkesbakgrund, huvudsaklig sysselsättning, perspektiv på prostitution, geografiskt verksamhetsområde, kontaktyta med kunder (Internet, gatan, lägenhet, hotell, egen lokal), antal års erfarenhet av prostitution, etc. Vi använde oss av Internet, forskarkontakter, organisationskontakter mm. som alla i sin tur ledde vidare. Bland dem vi har talat med finns det således personer som har varit aktiva länge och sådana med en kortare tid i prostitution. Det finns de som börjat i tidig ålder och de som börjat senare. Det är personer med erfarenheter av gatuprostitution och andra som säljer sexuella tjänster via Internet, lägenheter samt ytterligare andra med erfarenhet av flera olika kontaktsätt. Bland de intervjuade finns också personer som inte längre är aktiva i prostitution. Några har en kraftig missbruksproblematik, andra inte.

Vissa grupper har dock - trots våra försök - varit alltför svåra att nå. Vi har trots flertalet kontaktförsök inte lyckats intervjua män som säljer sexuella tjänster, och inte heller personer utsatta för människohandel, tillika nyan-

[2] Vi erfor även det motsatta: Personer tog kontakt med oss för att ge information de ansåg vi behövde - sexsäljare, forskare, privatpersoner och myndighetspersoner.

lända migranter som säljer eller köper sexuella tjänster. Dessutom har vi endast lyckats nå ett fåtal som har lämnat prostitutionen.[3] Det kan vara svårt att komma i kontakt med den sist nämnda gruppen av rent praktiska skäl, då dessa personer helt kan ha lämnat ”prostitutionssfären” och därmed är svårare att nå via olika aktörer som nu är aktiva inom fältet. Det kan också vara så att personer som lämnat prostitution helt och hållet vill lägga dessa erfarenheter bakom sig. Även andra undersökningar har haft svårt att nå just denna grupp [3]. Läsaren bör ha i åtanke att viktiga röster därmed inte finns med i denna kartläggning

De vi talat med som har egna erfarenheter av prostitution ger uttryck för olika åsikter kring och upplevelser av denna. En del anser det vara ett fritt val och något som i sig inte är skadligt för dem utan inneburit positiva konsekvenser för dem själva och andra. Andra som vi talat med är starkt negativa till prostitution och uppger att de på olika sätt tagit skada av sina erfarenheter. I vissa sammanhang förs det en intensiv debatt på just detta tema. Författare och debattörer har anklagats för att föra fram en ensidig bild av prostitutionen, antingen en alltför positiv eller en allt för negativ bild. Kritiken bottnar inte sällan i att man anses har varit selektiv i sitt urval av intervjupersoner. Det har därför varit viktigt för oss att försöka få en så stor spridning som möjligt. Samtidigt bör det påpekas att vårt uppdrag inte är att utröna huruvida prostitution i sig är ”bra” eller ”dåligt”, ”skadligt” eller inte utan att beskriva processer på en svårfångad arena.

Tillvägagångssätt

En semistrukturerad intervjuguide med en rad aktuella teman har använts (t.ex. tendenser i utveckling och omfattning, organisation av sexhandeln, inverkan av teknologisk utveckling, internationalisering, nya och gamla aktörer, förekomst av män som säljer sexuella tjänster, förekomst av minderåriga). Samma intervjuguide har använts vid samtliga intervjutillfällen, men beroende på vilken typ av verksamhet intervjupersonerna representerar har tyngdpunkten ibland kommit att skifta något. Det stora flertalet av intervjuerna har ägt rum i en traditionell intervjusituation, där intervjuare och intervjuperson träffas. I några fall har gruppintervjuer genomförts. Några av personerna med egna erfarenheter av prostitution har besvarat våra frågor skriftligt via e-post. Detta beror på att det ibland har varit svårt att få till stånd ett möte av praktiska skäl och några har velat vara helt anonyma. De skriftliga svaren har givit utförlig information, men vi har inte kunnat ställa följdfrågor på samma sätt som annars är möjligt i en intervjusituation (även om vi i de flesta fall välkomnats att ställa kompletterande frågor).

Intervjupersonerna representerar olika instanser och verksamheter i samhället, t.ex. myndigheter och frivilligorganisationer samt de med egna erfa-

[3] Enligt en del aktörer framkommer konsekvenser av prostitution först då man lämnat denna [2] – intervjuar man således endast dem som är aktiva inom prostitution, tenderar en positiv bild att framställas enligt dessa aktörer. Av denna anledning hade det varit viktigt att få tala med flera som lagt prostitutionen bakom sig - för att utöka mångfald bland perspektiv. Å andra sidan har våra frågor inte direkt berört personliga erfarenheter av prostitution eller huruvida prostitution är bra eller dåligt, utan fokuserat på övergripande frågor som rör omfattning och utveckling etc.

renheter av att ha sålt sexuella tjänster. De olika berörda kan ha intressen av att föra fram viss information utifrån verksamhetsidé, ideologisk grund, inriktning, erfarenheter, behov av finansiering mm. Dessutom har intervjupersonerna olika ingångar till prostitution och möter den på olika sätt. Denna typ av intervjumaterial - där representanter för socialtjänst, frivilligorganisationer mm. eller personer som sålt sex via vissa kontaktsätt gör sina uppskattningar om omfattning och utveckling – kan med andra ord innehålla en bias. Tyldum och Brunovskis har skrivit om denna problematik i anslutning till undersökningar om personer utsatta för människohandel och andra ”gömda populationer” [5]. De menar bl.a. att nyckelinformanter sällan kommer i kontakt med ett helt och hållet slumpvis urval av personer. De kan således inte förväntas ha en total överblick över hela den population som undersöks. Detta gör att intervjupersonerna förmedlar olika och i bland motstridiga bilder och tolkningar av ett och samma förhållande. Kvalitativa studier gör inga anspråk på att vara generaliserbara och de personer vi har talat med representerar endast sig själva. Det finns inte alltid en förutsägbarhet mellan den kategori intervjupersonen representerar och dennes perspektiv.

Som vi också visat i den föregående kartläggningen är prostitutionen en mycket heterogen och mångfacetterad värld. Pettersson och Tiby [4] menar exempelvis att det är mer korrekt att tala om *olika prostitutioner*, i stället för prostitution. Det finns bland prostitutioner ett antal olikartade (både överlappande och separata) sektorer samt köpare och säljare med sinsemellan olika villkor, perspektiv, vanor, motiv och erfarenheter. Detta bör läsaren ha i åtanke.

Internetundersökning

Kartläggningen av Internet genomfördes av företaget Glykol, enligt ett särskilt uppdrag. Glykol har sedan år 2000 gjort ett flertal kartläggningar samt bistått andra lokala/regionala kartläggningar på samma tema. Det ger möjligheter till jämförelser och reflektioner om utvecklingen på området över tid. Samtidigt finns det en risk med detta - om ett och samma tillvägagångssätt upprepas av samma företag/personer finns risk för att alternativa metoder och fokuseringar inte prövas då det inte finns andra studier att jämföra med.

Inledningsvis fanns ca 25 olika frågeställningar som vi ville ha svar på, och många av dessa var nya för Glykol. Dessa formulerades i dialog med Glykol till ett mindre antal övergripande teman (t.ex. var annonserar säljarna, vilka är aktörerna och de indirekta aktörerna, vilken är omfattningen, hur spelar teknologin in, hur ter sig internationalisering samt globalisering inom området). Utifrån dessa har en rad olika variabler undersökts, t.ex. kön, ålder, etnicitet, vem man vänder sig till, eventuella kondomkrav, verksamhetsområde mm. Det är viktigt att ha i åtanke att en del av de uppgifter som finns på webbplatserna och som vi undersökt inte utan vidare kan behandlas som ”faktauppgifter”. En del uppgifter kan fungera som konkurrensmedel, i andra fall kan avsändaren av informationen modifiera innehållet av andra skäl. Man bör därför närma sig uppgifterna och göra tolkningar av dem med viss försiktighet.

Inledningsvis upprättades en databas för att kunna samla information om webbadresser till sidor av intresse. Genom att systematiskt samla information kom databasen att innehålla ett register av webbplatser – i viss litteratur används uttrycket *webbring* för att beskriva en samling webbplatser inom ett visst ämne. Efter denna insamlingsperiod följde en bevakningsperiod av de sidor och forum som indexerats i databasen. Det var under denna tid också möjligt att utöka databasen med ytterligare webbadresser. Totalt har information insamlats under sex veckor; de två första veckorna på heltid och sedan en timme varje dag mellan 19:e mars till den 13:e april 2007. Under bevakningen använde Glykol en programvara som talar om när något nytt har skett på en webbsida – att sköta bevakningen helt manuellt är i stort sett omöjligt. Det bör också påpekas att tidsperioden för bevakningen är mycket kort, med tanke på områdets komplexitet. En längre undersökningsperiod och/eller en period under en annan del av året hade kanske givit andra resultat.

Dubbletter vad gäller webbadresser har tagits bort, men även dubbletter vad gäller formuleringar i text och annat innehåll. Detta för att minimera risken att dubbelräkna samma individ under olika alias.

Kartläggningen avgränsades till att gälla information där det tydligt framgår att det handlar om fysiska sexuella tjänster mot pengar. Detta ska inte förväxlas med den typ av tjänster där en person mot betalning enbart strippar eller visar upp sig med hjälp av en webbkamera för en eller flera personer men där det i övrigt inte erbjuds sexuella tjänster som innebär ett rent fysiskt möte. Denna och andra gränsdragningar när det gäller prostitution är dock inte helt oproblematisk.

Det vi kartlagt är *information* om fysiska sexuella tjänster som förmedlas med hjälp av Internet, men där den sexuella tjänsten sker någon annanstans. Det är just information – ”annonser” – som är i fokus. Som påpekats i Socialstyrelsens tidigare kartläggningar av prostitution, är det svårt att uppskatta i vilken utsträckning dessa annonser faktiskt genererar köp av sexuella tjänster.

Ytterligare en avgränsning var att informationen skulle vara relevant för Sverige som geografiskt område, exempelvis att informationen uttryckligen riktar sig till personer bosatta i Sverige.

Typer av information

Informationen om prostitution på Internet kan grupperas i olika typer av annonser.

Flygblad distribueras på olika sätt på nätet, via e-post, på webbsidor, som bilagt dokument på forum etc. Det är en enkel typ av annons och innehåller de viktigaste uppgifterna (primärt priser, kontaktuppgifter och bilder) som ska förmedlas mellan säljare och potentiella köpare.

Foruminlägg innehåller information i text. En person som säljer sexuella tjänster kan förekomma i flera fora, med samma information. Bilder saknas, men kan bifogas eller finnas tillgängliga via en länk. Ett forum är en mötesplats där användare med gemensamma intressen kan mötas. Ibland används ordet community. De flesta som använder denna term vill betona ett slags social gemenskap.

Webbshopannons/portalannons. En webbshop är ett IT-system för att marknadsföra olika produkter. Det kan handla om litteratur, kläder eller elektronik men också det som vi i denna undersökning är intresserade av - sexuella tjänster. Informationen presenteras inte i ett forum (som ovan annonstyp) utan på en webbsida avsedd för att marknadsföra den aktuella varan. Signifikant för dessa webbplatser är möjligheten att söka information och att avgränsa sökningen. IT-systemet möjliggör för användaren att hitta det han eller hon söker.

Webbplatser kan bestå av en enstaka webbsida eller flera sammanlänkade webbsidor. Webbsidan är ett fysiskt dokument, exempelvis ett HTML-dokument, som finns på en server. Det är vanligt att privatpersoner och mindre företag hyr in sig på en server, dvs. de anlitar ett webbhotell. En webbsida kan vara enkelt uppbyggd och statisk, men också avancerad och erbjuda användaren en rad möjligheter att interagera.

Blogg är ett slags dagbok på Internet. Det förekommer att personer som uppger att de säljer eller köper sexuella tjänster berättar om detta på sina bloggar.

Webbkamera används på flera sätt i sammanhanget prostitution och Internet. Kortare videosekvenser kan förekomma på webbplatser där en person marknadsför sexuella tjänster. I samband med detta kan också kommunikation via webbkamera erbjudas. En person som säljer fysiska sexuella tjänster via Internet kan också erbjuda tjänster som inkluderar webbkamera.

I vår undersökning av information om prostitution på Internet, har samtliga ovan nämnda typer av annonser ingått.

Disposition

Kartläggningen består av tre olika delstudier. Dessa redovisas var för sig. Inledningsvis redovisas resultaten av enkäterna till polis och kommuner med uppföljande intervjuer. Därefter redovisas en sammanställning av intervjuerna, med frågor som sociala aspekter, kontaktzoner, Internet, regionala skillnader, mångfald bland sexsäljare och sexköpare etc. Slutligen redovisas resultat från Internetkartläggningen kring utveckling och organisering av sexmarknader på Internet.

Polisens och kommuners kännedom om prostitution

För att kartlägga kommunernas kännedom om prostitution valde vi att samla in information via en enkät. Enkäten skickades till ett slumpmässigt urval av 100 kommuner/kommundelar. De ombads att i enkäten besvara frågor om personer som under 2006 sålde sexuella tjänster i kommunen. 71 kommuner/kommundelar har besvarat enkäten.

Även polisens kännedom om prostitution undersöktes. Samtliga 21 polismyndigheter ingick i urvalet, varav 17 svarade. Förutom frågorna om säljare av sexuella tjänster fick polisen även besvara frågor om köpare och främjare.

Uppgifterna i de insamlade kommunenkäterna har sammanställts och resultaten har beräknats genom uppräkning till riksnivå. Detta innebär att uppgifterna om antal i redovisningen visar det skattade antalet kommuner som har kännedom om säljare. För en mer detaljerad beskrivning av de statistiska metoderna samt en kvalitetsbeskrivning av undersökningen hänvisas till bilaga 3 - Kvalitetsdeklaration.

Kännedom om säljare

Uppskattningsvis 17 procent av landets kommuner *vet* att det under 2006 fanns personer som sålde sexuella tjänster i deras kommun. Ytterligare ca 17 procent svarade att de *tror* att det fanns personer som gjorde det. I de kommuner där man vet eller tror att personer säljer sexuella tjänster anges i ca 70 procent av fallen att dessa personer är kvinnor och i ca 10 procent att de är män. Vad gäller förekomsten av män som säljer sexuella tjänster finns en större osäkerhet i kommunsvaren, fler har angett ”vet ej” (ca 20 procent). Det kan jämföras med att inga kommuner svarat ”vet ej” på frågan om förekomst av kvinnor i prostitution. Av dem som uppgett att personer säljer sexuella tjänster i deras kommun anger ca 25 procent att det förekommit att det varit personer under 18 års ålder.

Av de 17 polismyndigheterna är det två som vet och ytterligare tio som tror att personer säljer sexuella tjänster i deras distrikt. Av dem som vet eller tror att prostitution förekommer i distriktet svarar elva att det är kvinnor som säljer sexuella tjänster, varav ett distrikt också anger att de känner till män som säljer sex. Sex distrikt svarade ”vet ej” angående män i prostitution (jämfört med ett angående kvinnor). Även polisen är alltså mer säkra på att kvinnor förekommer i prostitution. På frågan om säljare av sexuella tjänster var bosatta i deras distrikt svarade nio ja.

Bara två av 16 uppger att de vet att främjare (personer som direkt eller indirekt tjänar på handeln med sexuella tjänster) var verksamma i deras distrikt, åtta att de tror det.

Kännedom om köpare

Av 17 polismyndigheter anger fem att det *vet* att det förekommit att personer under 2006 köpt sexuella tjänster i deras distrikt. Sju svarar att de *tror* att det gjort det. Endast två polisdistrikt uppger att de vet att prostitution *inte* förekommit, medan tre uppger att de *inte tror* att det förekommit. Av de 12 polisdistrikten med kännedom om prostitution har nio kännedom om manliga köpare av sexuella tjänster, ingen har angett att de har kännedom om kvinnliga köpare.

Uppföljande frågor

Som nämnts i metodavsnittet har de kommuner respektive polismyndigheter som enligt enkäterna hade kännedom om prostitution kontaktats för några uppföljande och mer djuplodande frågor. Sammanlagt var det 25 kommuner och tolv polismyndigheter som kontaktades på detta sätt. 22 kommuner respektive nio polismyndigheter besvarade dessa följdfrågor.

Förändringar

En fråga som ställdes i de uppföljande intervjufrågorna gällde förändringar. Några sådana har iakttagits.

Polismyndigheten i Västra Götaland rapporterar att det inte förekommer lika mycket prostitution på gatan som förut, men att det förekommer mer via Internet och telefon. Sexköpare kan fråga efter telefonnummer på gatan och behöver sedan inte återvända dit. Västra Götalandspolisen uppger att de sett någon enstaka nigeriansk sexsäljare, men att dessa inte har fått fäste här (att jämföra med situationen i Norge – se Intervjusammanställningen). Dessutom uppger man att det har varit en del ”stök” på gatan, bl.a. bråk mellan sexsäljare.

I Norrbotten har polismyndigheten ett ökat fokus på prostitution och försöker arbeta mer riktat mot detta. De uppger att de har enstaka sexköpsärenden och koppleriärenden, men att anmälningsbenägenheten är låg och mörkertalet högt. De uppger också att nya sexsäljare har tillkommit under 2006, men vet inte hur många.

I Kronoberg/Växjö uppger polismyndigheten att de tidigare inte haft någon prostitution, men att de tror att det nu förekommer. Enligt tips har sexsäljare tillkommit i distriktet under 2006.

I Gävleborgs polisdistrikt har prostitution varit en prioriterad fråga under 2007. Mot bakgrund av att frågan utretts noga och prioriterats är man förvånad över att man inte har hittat någonting i Gävle med omnejd – inte heller via socialtjänst eller sjukvård (i vår Internetkartläggning förekommer dock Gävle som ”verksamhetsområde” och ”hemvist”). Man hittar inga spår eller tecken på prostitution.

Polismyndigheten i Skåne berättar att situationen har förändrats i och med sexköpslagens tillkomst. I gatuprostitutionen är det nu bara missbrukare, enligt uppgiftslämnarna på myndigheten. I övrigt uppger de att prostitution sker via Internet och att det finns ett mörkertal av prostitutionskontakter på krogar.

Två kommuner nämner å sin sida specifikt att prostitutionsfrågor nyligen har kommit på dagordningen. Man talar mer öppet om prostitution nu än tidigare och det finns en större medvetenhet (Motala, Botkyrka).

Det har varit svårt att få information om fall där personer har slutat sälja sexuella tjänster. I Västra Götaland uppger polismyndigheten att någon enstaka har slutat, speciellt nämner man ett fall där personen fått stöd av polis och socialtjänst. I stadsdelen Farsta uppges att 3-4 personer har slutat sälja sexuella tjänster under 2006.

Kontaktzoner

Kontaktzoner för prostitution skiljer sig åt mellan olika delar av landet, beroende på om det ligger en större stad i distriktet eller i närheten av ett annat distrikt där gatuprostitution förekommer. I Västra Götaland och Skåne uppger polismyndigheterna både gatan och Internet som kontaktzoner, i Skåne dessutom krogar och bordeller (polisen har exempelvis gjort tillslag mot ett solarium där kvinnor med utländsk bakgrund sålde sexuella tjänster). I Norrbotten och Västerbotten nämner polismyndigheterna kontaktsätt som Internet (t.ex. ett fall 2005 då en kvinna i Gällivare annonserade via Internet), mobiltelefoner, ”mun-till-mun”, samt rykten om prostitution på hotell och pub/restaurang.

Polismyndigheten i Kronoberg/Växjö uppger också Internet som kontaktsätt. I Södermanland tar polismyndigheten upp att prostitutionen kan ske på annan ort som ett slags kontaktzon, som kan gälla för liknande regioner (svar via e-post):

> Det kan vara viktigt att beakta perspektivet av regioner kring de största städerna i Sverige. Dvs. här i Södermanlands län kan vi ha invånare som är sexköpare eller prostituerade som köper alt. säljer i Stockholms län. Vi är ganska säkra på att både de som rapporterats för brott mot sexköpslagen och de som är aktuella hos socialtjänstens uppsökande verksamhet i Stockholms stad inte sällan är skrivna i angränsande län.
> Något obligatoriskt informationsutbyte med andra län om sexköpande sörmlänningar i andra län, än mindre om sörmländska prostituerade, finns inte.
> Sedan kan man möjligen säga att enkätens frågor förutsätter en lokalt pågående (och upptäckt) prostitution. Det är sannolikt inte så att sexköp och prostitution är något som är helt förbehållet de största städerna. Men, det verkar logiskt att den som vill köpa eller sälja sex och bor nära en storstad (exempelvis inom Mälardalsregionen men utanför Stockholm) väljer att göra detta i storstadens relativa anonymitet istället för i den egna mindre hemkommunen.

Även vissa kommuner/kommundelar nämner Internet som kontaktzon. En kommun och en stadsdel (Alingsås, Malmö/ Husie) har observerat att prostitution i ökad utsträckning förekommer på Internet. Även Farsta, Svalöv, Heby, Motala, Bollebygd, Hässelby samt Göteborg/Bergsjön nämner Inter-

net. Den sistnämnda kommundelen nämner ett fall där en flicka på 14-15 år hade kommit i kontakt med en man via Internet och utfört sexuella tjänster i utbyte mot gåvor. Ett par har även kommit i kontakt med människohandelsärenden (Östermalm SDN, Göteborg/Bergsjön). Den sistnämnda specificerar att de haft fall då hallickar fört öststatsflickor till lägenheter. Lägenhet/lokal anges som kontaktzon för prostitution av Östermalm SDN, Motala, Göteborg/Bergsjön och Hässelby. Bollebygd nämner också telefon som kontaktsätt. Vissa kommuner uppger även att närliggande städer fungerar som kontaktzoner (Lessebo, Alingsås).

Vi kommer att återkomma till temat om kontaktzoner i Intervjusammanställningen.

Internationalisering

Enligt polismyndigheternas erfarenheter är internationalisering en faktor av betydelse i prostitutionen, men en del av det man känner till om detta baseras på rykten. Polismyndigheten i Västra Götaland anger att i gatuprostitution är de flesta sexsäljare svenskfödda, men en del kvinnor har bakgrund i Polen, Afrika och Sydamerika.

Även Skånes polismyndighet uppger att det är svenska sexsäljare i gatuprostitution (missbrukare), men att de påträffar en del med annan bakgrund på andra arenor, så som Internet och krogen. Man nämner även människohandel av kvinnor från Rumänien, Ungern, Polen och baltiska länder.

Gotlandspolisen uppger att de sexsäljare man känner till har varit ”svenska”.

Kronoberg/Växjös polismyndighet nämner fall med sexsäljare med bakgrund i forna Sovjetunionen.

I Södermanland har polisen påträffat afrikanska kvinnor som kommit via Italien för att sälja sexuella tjänster, samt trafik med sexsäljare från Lettland.

Västerbottens polismyndighet uppger att de inte fått några anmälningar om prostitutionsärenden under 2006. De har dock fått tips om kvinnor från forna öststaterna, Polen, Thailand samt Afrika som misstänkts sälja sexuella tjänster.

Norrbottens polismyndighet berättar att de flesta sexsäljare som man känner till har en utomnordisk härkomst. De har migrerat från exempelvis Östeuropa och Thailand och är nu bosatta i Sverige.

I kommunerna/kommundelarna Heby, Bollebygd, Bromma, Alingsås, Svalöv samt Malmö/Husie uppger man att de sexsäljare man känner till har svensk etnisk bakgrund. I Motala kommun känner man också till – förutom dem med svensk bakgrund - sexsäljare med bakgrund i Chile och Tjeckien.

Stadsdelen Farsta uppger att kända sexsäljare haft svensk och rysk bakgrund. Östermalm SDN samt Göteborg/Bergsjön nämner sexsäljare från Ryssland/forna Östblocket, och Hässelby nämner sexsäljare med etnisk svensk och iransk bakgrund.

En fråga som kommit upp i flera små kommuner och polisdistrikt är prostitution bland asylsökanden, på flyktingförläggningar och bland ensamkommande flyktingbarn. Det har funnits misstankar om att prostitution förekommit i dessa sammanhang, men det finns inga belägg och sådana misstankar och spekulationer måste betraktas med stor försiktighet.

Insatser

Polismyndigheternas inriktning på insatser skiljer sig något åt. Norrbotten, Skåne och Södermanland nämner speciellt insatser mot människohandel. Södermanlands polismyndighet berättar exempelvis att de utför kartläggningar av misstänkt människohandel, koppleri eller trafik av prostituerade i övrigt som eventuellt sker via Skavsta flygplats.

I Norrbotten gjordes under 2006 insatser kring människohandel. Polisen hade större beredskap än tidigare och fokuserade på att undersöka rykten som handlade om prostitution i regionen åren 2002-2003. Polisen anser att man har en hög medvetenhet om problematiken.

I Västerbotten uppger polismyndigheten att de inte har gjort några egentliga insatser kring prostitution. Underrättelseroteln har dock talat om företeelsen framför allt med vakter och poliser, personal i krogmiljö och med hotellpersonal.

I Skåne pågår ett ständigt arbete mot gatuprostitution och människohandel. Polisen nämner bl.a. en stor bordellutredning 2006 samt särskilda insatser vid travet och Jägersro. Polisen i Västra Götaland uppger att de arbetar med metodutveckling och med nätverk. De arbetar också förebyggande genom att störa gatuprostitutionen, Internet och porrklubbar.

Samtliga dessa polismyndigheter uppger att de förmedlar kontakter till andra aktörer. Beroende på situationen och behovet kan det exempelvis röra sig om kontakter med socialtjänst, sjukvård, kvinnojourer, missbruksvård, manskriscentrum, KAST och brottsofferarbete.

Kommunerna å sin sida kommer oftast i kontakt med prostitution i samband med andra typer av ärenden, exempelvis missbruk, ekonomiskt bistånd och via polisanmälningar. Beroende på den specifika situationen hänvisar man till berörda enheter inom socialtjänst, prostitutionsgrupper eller missbruksvård etc. Förebyggande insatser i skolor nämns av Lessebo, Bromma och Halmstad.

Missbruk

Några polismyndigheter nämner samband mellan prostitution och missbruk, exempelvis Gotland, Kronoberg/Växjö samt Skåne vad gäller gatuprostitution. Även Västra Götaland nämner samband, däremot menar man att det är relativt ovanligt i Göteborg.

Kommuner tycks i högre grad se samband mellan prostitution och missbruk. Inom socialtjänsten i Eskilstuna uppges att man inte känner till hur prostitutionen ser ut, men man vet att kvinnor inom missbrukarkretsar blir utnyttjade för att få tillgång till droger. I ett antal kommuner/stadsdelar uppges att kännedom om prostitution framkommit i samband med missbruksvård: Hässelby, Bromma, Motala, Lessebo, Malmö/Husie, Norrtälje samt Östermalm SDN och Botkyrka. Även i Farsta, Svalöv och Haninge tror socialtjänsten att missbruk finns med i bilden bland personer som säljer sexuella tjänster. Också i Halmstad och Göteborg/Bergsjön antar man att prostitution förekommer i vissa kretsar i samband med missbruk, kriminalitet och utsatthet men man har i övrigt ingen information eller kunskap om prostitution i kommunen.

Minderåriga

Två polismyndigheter rapporterar om nyligen inträffade incidenter med minderåriga. Polisen i Västra Götaland har påträffat 3-4 tjejer i 13-14-årsåldern som erbjudit sex mot ersättning. De har snabbt överlämnats till socialtjänst och vårdnadshavare. I Västerbotten prioriterar man ungdomar för att så snabbt som möjligt kunna ingripa om de hamnar i miljö som bedöms som riskfylld. Under vårvintern -07 kom signaler om unga flickor som utnyttjades av äldre män. Spaningsarbete ledde fram till några ingripanden och insatser från den aktuella sociala myndigheten. Stadsdelen Farsta rapporterar att det tillkommit unga kvinnor som sexsäljare under 2006.

Insatser för minderåriga kan enligt uppgift från några socialtjänster innebära placeringar (frivilliga eller med tvång) och/eller polisanmälningar (Botkyrka, Göteborg/ Bergsjön, Malmö/Husie, Farsta).

Män

Endast två av de polismyndigheter som svarat på följdfrågor har uppgifter om män i prostitution. Västra Götaland uppger en ökning senaste året av transsexuella f.d. män på gatan och på Internet. Norrbotten uppger att de inte har kända fall med transsexuella (f.d. män) i prostitution men att de har haft något ärende där prostitution misstänkts i samband med misshandel av transsexuella (f.d. män).

Likaså uppger endast två kommuner/stadsdelar kännedom om män i prostitution. Enstaka fall (transsexuella) har funnits i Östermalm SDN, och i Lessebo kommun har man haft misstankar om en pojke i prostitution.

Behov

En rad polisdistrikt efterlyser åtgärder och resurser för att göra det möjligt att arbeta mot prostitution. Skåne anser att det är svårt att komma åt vissa företeelser med sexköpslagen och Västra Götalands polismyndighet efterlyser strängare straff för sexköp, människohandel och främjande. De anser att det är för mycket fokus på offer – förövarna skulle behöva uppmärksammas mer. Kronoberg/Växjö efterlyser mer kunskap för att upptäcka prostitution. Södermanlands polismyndighet påpekar att ”Generellt finns det sannolikt anledning att verkligen analysera vad internationaliseringen av prostitutionen innebär och hur den påverkar våra möjligheter att göra insatser”. I Västerbotten uppger man att ekonomiska och personella resurser oftast saknas för att kunna avsätta personal i mindre polisområden utanför storstadsdistrikten. Det krävs både spaning och riktad/aktiv informationsinhämtning. Man efterlyser också kunskap och erfarenheter om hur man bäst angriper prostitutionen och hur denna utvecklas. Polisen på Gotland efterlyser lagstiftning för att komma åt prostitutionskontakter som knyts via Internet.

Flera kommuner/kommundelar (Motala, Bromma och Alingsås) efterlyser kunskap och information om hur man ska arbeta med prostitution och alternativa möjliga stödinsatser. Från Haninge efterlyses också informationsinsatser via ungdomsmottagningar ute på skolorna. Intervjupersonerna anser att skolan har ett stort ansvar och att många aktörer måste samverka, som man gör kring kvinnlig könsstympning, patriarkala familjer etc. Represen-

tanter för Östermalm SDN anser att det finns en allmän kunskapsbrist kring prostitution. Dessutom anser de att det är svårt att nå och hantera människohandel och prostitution via Internet. I Botkyrka kommun vill man ha mer kunskap om vad fenomenet prostitution handlar om, hur man upptäcker det och om insatser. Det gäller i synnerhet de mer komplexa fallen, exempelvis kvinnor med missbruksproblematik som är utsatta för våld och involverade i prostitution. Andra menar att de inte behöver ytterligare stöd eftersom de anser att de inte har problem med prostitution eller att de redan har bra resurser: Heby, Lessebo, Bollebygd, Halmstad, Göteborg/ Bergsjön och Malmö/Husie.

Intervjusammanställning

Många olika perspektiv

Prostitution är ett diversifierat fenomen där olika aktörer har vitt skilda positioner och erfarenheter. Det är viktigt att belysa denna mångfald, inte minst bland män och kvinnor som säljer sex. Sexmarknader varierar i termer av social organisation, maktrelationer och villkor för individuella aktörer [6]. Prisskillnader bland sexsäljare tenderar exempelvis att spegla vilka grupper som anses ha högst och lägst status i samhället [7]. Dessutom varierar betydelser och erfarenheter av prostitution beroende på vem som köper och säljer den sexuella tjänsten och i vilket sammanhang; personernas kön, etniska bakgrund, socioekonomiska position, etc. [8]. Etnicitet, nationalitet, kön och genus är några av de ”produkter” som säljs inom sexhandeln [9, 10].

Prostitution förknippas framför allt med heterosexuella relationer med fokus på kvinnor som säljer sexuella tjänster. Män som säljer sexuella tjänster har hittills varit relativt osynliga i svensk forskning och debatt, och framställs traditionellt inte som offer och/eller exploaterade i samma mån som kvinnor [8]. I denna intervjusammanställning framkommer även vikten av att undvika generaliseringar beträffande dem som *köper* sexuella tjänster, även de representerar mångfald i villkor, levnadsförhållanden och perspektiv.

Media, forskare, myndigheter, lagstiftning och organisationer medverkar till att påverka och sätta upp ramar för prostitutionsarenor. De kan därför i viss mån betraktas som medaktörer på ett fält som dessutom utgörs av säljare, köpare och främjare av handel med sexuella tjänster [11]. Som framkommer i denna intervjusammanställning har myndigheter, organisationer och andra direkt och indirekt inblandade aktörer ofta olika definitioner och perspektiv på vad prostitution är, vilka drivkrafter som finns och hur man bör förhålla sig till sexmarknader. Även då det gäller människohandel har olika organisationer, grupper och aktörer skilda perspektiv och agendor [12, 13].

Prostitutionens organisering samt villkoren för aktörer påverkas dessutom av internationalisering i förhållande till global stratifiering, migration, turism, nykolonialism och exotisering [7, 9, 14, 15]. Teknologisk utveckling är ytterligare en faktor som påverkar sexmarknaders organisation [16].

Följande intervjusammanställning fokuserar på ett antal centrala teman som är aktuella för prostitutionens omfattning och utveckling i Sverige:

- mångfald och erfarenheter bland personer med erfarenhet av prostitution[4]

[4] Vi växlar i denna text mellan att använda ord som prostitution, sexhandel och eskortverksamhet. Sådana ord kan vara negativt laddade bland vissa aktörer samtidigt som de föredras av andra. Vissa personer med erfarenhet av prostitution vill bli kallade” prostituerade”,

- sexmarknadens organisation och hur den påverkas av teknologiska utvecklingar som Internet, mobiltelefoni och nya betalsystem
- internationalisering samt regionala skillnader
- svensk lagstiftning och uppfattningar om sexköpslagens konsekvenser.

För att belysa dessa frågor har 40 aktörer intervjuats (i grupp eller individuellt) med direkt och indirekt kännedom om prostitution i Sverige (Malmö, Göteborg, Stockholm, Luleå, Umeå samt mindre orter i Mellansverige). De intervjuade är: 14 sexsäljare (varav sex via e-post. Fem av dessa har erfarenhet av gatuprostitution och en har helt lämnat prostitutionen bakom sig), två sexköpare, varav en via e-post (inte primärt målgrupp för denna kartläggning), sex representanter för polisväsendet, 14 representanter för socialtjänst, samt fyra representanter för frivilligorganisationer och två f.d. ”främjare” (s.k. näthallick).

Sociala aspekter

Sexuella tjänster marknadsförs, utförs och efterfrågas ofta i termer av en ”autentisk” social och ”personlig” service [9]. Flera av våra intervjupersoner menar att sexhandeln utöver utbyte av tjänster mot betalning består av många fler aspekter. Ett flertal intervjupersoner belyser att sexhandeln både på gatan och på Internet utgör ett sammanhang med sociala aspekter såväl som marknadsmässiga. En del intervjupersoner beskriver miljön på gatan som mer tillåtande för det som i andra sammanhang kan betraktas som avvikande. Gränserna mellan intimitet och marknadsrelation, privat och offentligt är här flytande [9, 14, 16].

Exempelvis berättar prostitutionsgrupperna om sexsäljare som varit i gatuprostitution i 30 år, där gatan fungerar som ett vardagsrum och där den högsta prioriteten kanske inte är att tjäna pengar. I Socialstyrelsens förra kartläggning beskrevs prostitution som delvis en väg för somliga sexsäljare att bryta ensamhet och social isolering [2]. Intervjupersoner berättar att både på Internet och på gatan finns aktörer som varken köper eller säljer sexuella tjänster. Mer trafik behöver inte nödvändigtvis betyda att fler sexköp sker. Sådana aktörer benämns i intervjuer med prostitutionsgrupperna som ”udda typer” eller ”konstiga figurer”.

Även på Internet finns forum där köpare och säljare umgås och diskuterar frågor som inte har någon direkt koppling till sexmarknaden, även om så-

---

medan andra skulle bli upprörda över denna benämning och föredrar ord som ”eskort” eller ”sexsäljare”. Som exempel kan nämnas två nätverk i Sverige som använder ”prostituerade” (Prostituerades Rätt/Revansch i Samhället – PRIS) respektive ”sexsäljare” (Sexsäljares och Allierades Nätverk i Sverige – SANS) i sina namn. Vi använder ofta beteckningen ”sexsäljare” som avser en person med erfarenhet av att sälja sexuella tjänster och kan innefatta både s.k. ”eskorter” och ”personer med erfarenhet av prostitution”. Motsvarande term för den andre parten i prostitution är ”sexköpare” dvs. en person med erfarenhet av att köpa sexuella tjänster. Termerna sexsäljare och sexköpare understryker att det är den marknadsmässiga relationen som undersöks och att handel med sexuella tjänster är något personer *gör* och inte något de *är* och definieras av i övrigt. Samtidigt växlar vi mellan ord som ”erfarenhet av prostitution”, prostitutionsmarknad” och ”sexmarknad” av hänsyn till laddningen av alla dessa begrepp beroende på olika aktörers perspektiv.

dant socialt umgänge också kan användas som ett led i marknadsföring av sexuella tjänster. Till exempel riktar sig ”Sekreterarakademin” (se Internet-undersökningen) till den som säljer respektive köper sexuella tjänster, men sajten utgör även en social gemenskap. En intervjuad sexsäljare beskriver diskussionsämnen där som ”allt mellan himmel och jord”. Man varnar också för otrevliga köpare och man utbyter erfarenheter. Enligt en annan intervjuad person med erfarenhet av prostitution har sexsäljare egna forum, mailinglistor och gruppträffar på webbplatsen, som fyller både en social och praktisk funktion. Sexsäljare uppger att de sinsemellan tipsar och ger varandra råd på olika Internet-forum som är tillgängliga endast för sexsäljare. På andra ställen kan sexköpare tipsa och rekommendera varandra om eskorter.

Ingångar till och utgångar från prostitution

I föregående kartläggning [2] beskriver intervjupersoner en rad ingångar till prostitutionen - möjligheten att tjäna pengar, slumpmässiga Internetkontakter, pojkvänners inverkan, närmanden på caféer och krogar, prostitution som en del av missbruk, ungdomar som blir bjudna på saker i utbyte mot sexuella tjänster etc.

Sexsäljare som vi talat med i denna kartläggning berättar också om att de kommit i kontakt med eskortverksamhet eller inomhusprostitution av tillfälligheter, där det inte framgått förrän senare vilka tjänster som efterfrågats. Exempelvis sökte en kvinna arbete som fotmassör, men det visade sig under arbetsintervjun att det var sextjänster som efterfrågades. En annan intervjuperson hade sökt arbete som modell, men blivit erbjuden att sälja sexuella tjänster.

Andra intervjupersoner beskriver övergångar från att jobba på strippklubb eller inom telefonsexverksamhet. Ytterligare intervjuade sexsäljare nämner erbjudanden på Internet och t.ex. chat-forum som ingång till eskortverksamhet/prostitution. Vad gäller ingångar till *sexköp* kan nämnas t.ex. Internet, webbkameratjänster, turism och företag som arrangerar eskorter åt sina anställda [17].

Det finns en rad olika erfarenheter av prostitution bland sexsäljare. Vissa har ekonomiska skäl att fortsätta oavsett om detta var en ursprunglig plan, en del upplever att de gör något meningsfullt och/eller tillfredsställande. Andra upplever skadliga psykiska, fysiska och sociala konsekvenser av sina prostitutionserfarenheter [18]. Föregående kartläggning beskrev forskning kring olika reaktioner som kan uppstå då man beslutar sig för att lämna prostitution - kriser, bearbetning av erfarenheter och skam, frågor som uppstår i nära relationer, ambivalens och ”återfall” [2]. Att söka sig ur prostitution kan här vara krävande då prostitutionsmiljöer i sig kan innebära både trygghet och lockelse.

En intervjuad kvinna med erfarenhet av att sälja sexuella tjänster (vilket hon föredrar att kalla prostitution) berättar att det kan vara svårt att lämna prostitution när man väl är inne på marknaden (även när droger eller ekonomiska behov inte är inblandade). Hon blir fortfarande kontaktad och erbjuden pengar (som det ibland kan vara svårt att motstå). ”Torskar” (hennes term för sexköpare) kan fortfarande höra av sig och vara helt oförstående inför att hon slutat sälja sexuella tjänster eftersom de anser att ”prostituerad”

är något man *är*, inte något man *gör*. Intervjupersonen berättar även att det påverkar ens liv efter att man lämnat prostitutionen eftersom man har en hemlighet som ofta upplevs som skamfylld, vilket också kan få konsekvenser för ens familj och närmaste. En annan intervjuad sexsäljare kommenterar: ”När man väl har gett sig in i det här är det svårt att ta sig ur, det är som en drog ungefär. Det här är väl inget som någon vill med sitt liv egentligen.”

Kontaktzoner

Kontaktzoner och prostitutionsformer är ständigt föränderliga. Som beskrivs i tidigare kartläggningar [1, 2] finns ett antal kontaktzoner för parter i prostitution; gatumiljöer, mobiltelefoni, restauranger, hotell, massageinstitut, etc. Även Internet kan beskrivas som en miljö som utgör en kontaktzon för aktörer i sexhandeln. En intervjuperson vid polisen kallar Internet för den ”största kopplerimotorn” och den största informationskällan vad gäller prostitution.

Den teknologiska utvecklingen och Internet har, enligt några intervjupersoner, fört med sig att vissa medier inom sexmarknaden har marginaliserats. Det rör t.ex. tryckta tidskrifter och sexuella tjänster via telefon som enligt vissa intervjupersoner har börjat ersättas med ”Internetbaserat röstsex”.

Annonsering av sexuella tjänster sker även genom att lappar släpps på gatan. Enligt en intervjuperson på prostitutionsenheten i Stockholm har detta ersatts av att lappar med telefonnummer sätts upp på telefonstolpar.

Ytterligare en kontaktzon för prostitution som nämns i intervjuerna är casinon. Enligt uppgift säljs sexuella tjänster på casinon till spelare och kringresande affärsmän, etc. På så sätt motverkar casinolagen sexköpslagen, enligt en informant i Göteborg.

Vissa taxichaufförer är enligt olika intervjupersoner på prostitutionsenheten i Stockholm också involverade i sexmarknaden.

Andra kontaktzoner som nämns, men som är svåra att få insyn i för utomstående, är färjor och lägenheter. Dessutom nämner intervjupersoner att det förekommer prostitutionskontakter på krogen.

Gatuprostitution beskrivs inte sällan i litteratur och bland prostitutionsgrupper som längst ner i ”prostitutionshierarkin” och på ”samhällsstegen”, där tjänster kan köpas som ingen annan vill utföra. De som säljer sexuella tjänster på gatan har oftast, som en representant för socialtjänsten uttrycker det, ett begränsat val och exploateras utifrån sina dåliga möjligheter. När Internet blev tillgängligt som arena för sexhandeln försvann enligt en representant från Stockholms prostitutionsenhet några sexsäljare från gatan som hade större möjligheter och tillgång till en annan grundstruktur. Men alla har inte tillgång till Internet påpekar intervjupersonen; i synnerhet inte bostadslösa och heroinister.

Bland de intervjuade med egna erfarenheter av prostitution finns varierande åsikter om olika marknadsplatsers fördelar och nackdelar. En sexsäljare i Malmö säger exempelvis att hon föredrar gatan framför Internet som kontaktzon. Det är svårt att avgöra vem man har att göra med innan man träffat kunden och att ta kontakt över Internet är lite ”som att köpa grisen i säcken”. Vad gäller att sälja sexuella tjänster på klubbar och restauranger anser hon att det inte är tillräckligt ”raka rör”. En annan intervjuad sexsälja-

re verksam i Mellansverige anser på liknande sätt att det är svårare att bedöma kunder via Internet eller telefon än öga mot öga. Det kan också vara besvärligare att neka en kund när man väl är på plats efter att ha stämt träff via Internet.

En tredje kvinna med erfarenhet av att sälja sexuella tjänster i Västsverige föredrar tvärtom att sälja sexuella tjänster via Internet. Hon har tidigare varit verksam i gatuprostitution men anser att det finns för ”konstiga typer” där och att kunderna är bättre på Internet, de betalar bättre och är mer ordningsamma.

Ytterligare en intervjuad person i Västsverige föredrar att sälja och utföra sina tjänster inomhus i egen lokal, eftersom det är mer välordnat och hygieniskt. Dessutom anser hon att hon inte skulle stå sig i konkurrensen mot yngre kvinnor som annonserar på Internet, då hon själv är över 60. Hon säger att i och med Internet är prostitution mer dold och ”vem som helst i en etta kan annonsera”. Följaktligen går sexsäljare enligt henne ner i pris och ”går med på vad som helst”.

Internet och mobiltelefoni tycks ha sänkt trösklarna

Som nämndes i förra kartläggningen [2] anser en del aktörer att Internet kan innebära lägre trösklar för att köpa eller sälja sex, men det är fortfarande osäkert och svåruppskattat huruvida Internet har inneburit att ett större antal sexuella tjänster säljs jämfört med tidigare. Exempelvis kan Internet (och annonser för sexuella tjänster) användas som en form av pornografi, som inte nödvändigtvis leder till sexköp [16].

Enligt samtliga kategorier av intervjuade (myndigheter och organisationer såväl som säljare, köpare och främjare) har Internet sänkt ribban för att både sälja och köpa sex. En person vid Stockholms prostitutionsenhet uttrycker det som att tillgängligheten på Internet gör att ”gränsgrupper” av män kommer in i sexköp. Internet underlättar enligt en intervjuad sexköpare att få överblick, urval, anonymitet och att ”lära känna” presumtiva säljare. Enligt en intervjuad sexsäljare blir det lättare för köpare att sålla, få information, förebygga missförstånd och få tid att ångra sig. För säljaren underlättar Internet att nå andra slags kunder än de som aldrig skulle gå till gatan, enligt en annan intervjuad sexsäljare. Där finns mer ”Svenssons” som sexköpare jämfört med i gatuprostitution.

Kvinnliga sexköpare är dock osynliga på nätet enligt intervjupersoner på KAST i Malmö.

Nya mönster för Internetkontakter

Enligt en nyutkommen kartläggning av KAST i Malmö [17] har prostitutionsfora på Internet fått en mindre roll som kontaktzon jämfört med communities och kontaktsajter, som fått ökad betydelse. Sexköparbloggar, eskortbloggar och fora för (och emellan) säljare och köpare av sexuella tjänster är enligt ett flertal intervjuade aktörer viktiga nyheter i utvecklingen på Internet.

Enligt många intervjuade aktörer spelar fora, chattar och kontaktsidor allt större roll jämfört med sexsäljares egna hemsidor i och med att det har blivit svårare att annonsera. Enligt flera aktörer har det blivit allt vanligare att sexsäljarannonser stoppas av svenska kontaktsidor/webbhotell. Sexsäljare berättar att alternativen är att lägga ut annonser på utländska sidor eller att sätta ut förtäckta ”flickvänsannonser” eller ”kk-annonser” (knullkompis). Enligt en aktör (en f.d. näthallick) fanns det tidigare en Internet-sida där många sexsäljare i Göteborg lade ut ”banners”. Det var intensiv trafik där, vilket drog in mycket reklampengar. För att få än mer trafik väntade därför servrar 2-3 dagar innan de tog bort annonser. En annan aktör (sexsäljare) beskriver chattarna som en ny marknadsplats, som Rosenlundsgatan (gatan i Göteborg där sexhandeln är mest känd), fast på nätet. Hon säger att sexannonser finns överallt, exempelvis på textTV. Ytterligare en intervjuad sexsäljare beskriver hur utvecklingen av prissättning och betalsystem på annonsportaler via Internet påverkar villkor på sexmarknaden (skriftligt svar via e-post):

> Annonsering över Internet är ofta mer eller mindre okontrollerat i olika annonsforum. Stor annonseringsportal tar dock numera betalt för att tjejerna ska få visa sina nummer öppet. Cirka 55 000 svenska kronor per år. Oftast är det enbart gästarbetare i Sverige (frivilliga eller trafficking vågar jag inte uttala mig om) eller eskorter med någon form av god kontakt med admin som har sina annonser framme hela tiden. De flesta betalar aldrig utan nöjer sig med att kunder på denna största site kan betala cirka 35 kronor för att få numret via sms betalning. Många independenteskorter i Sverige har pga detta nya påfund börjat prioritera egna hemsidor allt mer. Detta är ganska ovanligt innan och var endast till för mkt etablerade och självständiga tjejer med skinn på näsan. Nu slänger många fler nya tjejer upp hemsida direkt- och så slutar de jobba efter några veckor eller månader igen.
> Annonsering över nätet i Sverige har varit gratis…frånsett eventuellt webbhotell odyl. Nu börjar siter försöka profitera på handeln. Detta är redan ett faktum i Norge där tjejerna lägger runt 10 000 norska kronor i månaden enligt några långvariga gästarbetare i Oslo. Kostnader för annonsering trissar upp arbetstakten hos sexarbetarna som måste ta fler kunder för att nå sitt mål.

Som synes har denna person en annan syn på den relativa betydelsen av hemsidor än ovan intervjuade aktörer. Det kan bero på att man uppfattar detta på olika sätt – utifrån olika positioner och horisonter – men kan kanske också vara ett tecken på snabba växlingar vad gäller denna arena.

Enligt en intervjuad sexsäljare förekommer det även att hallickar annonserar på Sekreterarakademin. Denna var enligt många intervjuade, som tidigare nämnts, under många år den största kontaktzonen för sexhandeln på Internet i Sverige. Enligt en intervjuad sexsäljare är en intellektuell profil och ett politiskt engagemang viktiga delar av sexsäljares marknadsföring på Sekreterarakademin. På svenska webbhotell törs webbadministratörer inte ha annonser för prostitution, men på utländska är det inga problem förutsatt att man har kunskapen och pengarna enligt samma sexsäljare.

Mobiltelefoner och e-post är viktiga kontaktvägar

Olika sexsäljare har olika arbetssätt. De kan använda sig av mobil, e-postadress, båda eller varken eller. En intervjuad sexsäljare föredrar att sköta kontakter via e-post, eftersom hon på så sätt får bättre framförhållning och seriösare kunder. Hon begär ett registrerat telefonnummer och legitimation av kunder, vilket kräver ett förtroende från sexköparens sida (då de enligt sexköpslagen utför en kriminell handling). Enligt en annan aktör är e-postadressen nyckeln och telefonen används bara för att bekräfta. Man svarar inte på dolda nummer.

Mobiltelefoni beskrivs av alla kategorier av intervjuade som den mest inflytelserika teknologiska utvecklingen efter Internet. Prostitution behöver inte längre finnas på gatan eller Internet då det räcker med att ge sitt mobilnummer till en person. Det är omöjligt att veta hur stor omfattningen är. Mobiler synes användas i ökande utsträckning som kontaktväg istället för både Internet och gatan. Köpare, säljare och främjare kan lagra kartotek i sina mobiltelefoner, och sådana listor kan ha ett marknadsvärde (se Internetkartläggningen).

En del intervjuade påpekar att en effekt av att mobiltelefoner används, är en ökad risk för isolering och minskad social kontroll, vilket kan innebära större risker för sexsäljare. Som diskuterades i förra kartläggningen [2] påpekar vissa informanter att annonsering via mobiltelefoni eller Internet kan innebära större risker. Exempelvis kan sexsäljare debutera ensamma i isolering via dessa kontaktsätt utan att få vägledning av andra, t.ex. om hur man ska sätta gränser för vad man ställer upp på.

Säkerhet

Enligt de intervjuade sexsäljarna är det inte ovanligt att de organiserar sin egen säkerhet, exempelvis genom att ha någon bekant som chaufför och som är beredd att rycka ut om beskydd behövs mot t.ex. våldsamma kunder. En sexsäljare i Göteborgsområdet hade en manlig och en kvinnlig kamrat, som förutom att hjälpa till med hennes hemsida också bistod med beskydd. De fick inte betalt för detta, vare sig i reda pengar eller sexuella tjänster. En annan intervjuperson i Stockholmstrakten fick beskydd och hjälp med hemsidor av sin man, som inte heller hade något rent ekonomiskt intresse av att bistå med denna hjälp.

Organisering

Teknologisk utveckling, lagstiftning, polisens arbetssätt samt konkurrenssituationen är några av de faktorer som sammantaget bidrar till att påverka villkor och organisering av sexhandel. En intervjuad sexsäljare sålde på 90-talet sexuella tjänster via gatan i Göteborg och dessutom från en minibuss som kördes till Rosenlundsgatan. Hon säger att det inte längre är möjligt, eftersom kunder skulle vara rädda för att bli filmade (och åka fast för sexköp). Nu säljer hon sexuella tjänster via Internet. Enligt henne gick affärerna bra på Internet åren 1999-2002, med ett stort antal kundkontakter per dag.

På senare år har det emellertid blivit större konkurrens och svårare att annonsera.

Även lokala förhållanden påverkar sexhandeln. Enligt vissa intervjupersoner organiserar sexsäljare från småorter sin verksamhet utifrån villkor som skiljer sig ifrån dem i Malmö, Göteborg och Stockholm. Sexsäljare från mindre städer kan åka på turné och annonsera sitt schema så att sexköpare kan boka in sig (se också Internetkartläggningen). Enligt personer vi talat med föredrar ofta sexsäljare som är bosatta på småorter att sälja sexuella tjänster på närliggande orter och/eller i lägenheter där de själva bor. En aktör i Västsverige (en f.d. näthallick) menar att allmänheten i småstäder har mer ”koll” och det händer att barn skriker ”hora” efter kända sexsäljare på gatan. Han påpekar även att det kan vara svårt att sälja sexuella tjänster på hotellbarer eftersom hotellägare inte vill ha synlig prostitution i sina lokaler och sexsäljare måste se ut som stereotypiska ”horor” för att potentiella sexköpare ska ”förstå att det kostar”.

Sexhandeln kan även påverkas av förändringar i kriminella nätverk. Flera aktörer nämner att (viss del av) prostitutionen är sammanlänkad med koppleri och kriminalitet (som t.ex. vapenhandel, droghandel och olika former av människohandel). Enligt en person på ”Partnerskap för Myndighetssamverkan mot Trafficking” är människohandeln välorganiserad och drivs som ett företag där t.ex. bedrägeri, stölder, tiggeri och narkotika ingår som del av verksamheten. Denna intervjuperson anser att man inte kan skilja på människohandel för sexuella och för andra ändamål, då samma individ kan marknadsföras för olika ändamål över tid, beroende på vilken verksamhet som är mest gångbar för tillfället. På liknande sätt berättar en aktör vid Europaprojektet mot trafficking att kriminella organisationer ändrar sin verksamhet i takt med att de jagas och att de tar nya vägar då polis och andra myndigheter är framgångsrika. Huvudsyftet är att ägna sig åt det som ger mest pengar till minst risk.

Regionala skillnader

I landets olika regioner ter sig prostitutionen olika, beroende på exempelvis geografiskt läge (närhet till marknader i angränsande länder) eller på narkotikahandelns utveckling i just den delen av landet. I Norrland anses närheten till Ryssland av vissa aktörer påverka förekomst av migrerande kvinnor i prostitution. Exempelvis refererade förra kartläggningen till rapporter om att ryska kvinnor från Murmansk färdas till Sverige, Norge och Finland som en del av den internationella sexhandeln [2]. I Umeå och Luleå nämner intervjuade representanter för polis och socialtjänst att det förekommer rykten och tips om att svenska män färdas över gränserna till Finland, Norge och Ryssland för att köpa sexuella tjänster, men även till Baltikum, Stockholm och Thailand. Intervjupersoner i Umeå och Luleå nämner även tips och rykten om att sexsäljare reser runt i regionen och tar kontakt via restauranger, pubar och Internet.

Det förekommer att köpare (och säljare) av sexuella tjänster rör sig över gränsen mellan Malmö och Köpenhamn [19]. En intervjuperson vid socialtjänsten i Malmö uppger att Skåne är en transitzon för migrerande sexsäljare på väg till Oslo och Köpenhamn. Enligt vissa intervjupersoner är bordell-

verksamhet och människohandel mindre vanlig i Malmö än övriga Sverige pga. att Köpenhamn dominerar sexmarknaden i regionen. Där finns också ett större kundunderlag.

Enligt en representant på Göteborgs prostitutionsgrupp är sexmarknaden i Oslo överetablerad. Det är enligt denna person därför inte orimligt att migranter som sålt sexuella tjänster i Norge söker sig vidare till Göteborg/ Sverige. Detta är något som flera intervjuade aktörer i Göteborg uttrycker oro för. Prostitutionsgruppen i Göteborg säger vidare att det inte finns lika många heroinmissbrukande sexsäljare i Göteborg som i Malmö och Stockholm. En annan aktör hävdar att prostitutionen i Göteborg är ”snällare” och ”goare” än i Stockholm och Oslo; det sociala klimatet är inte lika hårt, vilket delvis anses bero på att det finns färre missbrukare i Göteborgs prostitution. Även i föregående kartläggning uppgav prostitutionsgruppen i Göteborg att det inte finns lika många missbrukare i gatuprostitution som tidigare. Göteborgspolisen uppgav då att majoriteten av heroinmissbrukarna är under 25 år men att de inte är frekventa i gatuprostitution [2]. Enligt KAST i Malmö har de som säljer sexuella tjänster på gatan i Malmö problem med missbruk.[5] I förra kartläggningen uppskattade Malmös prostitutionsgrupp att flertalet av verksamma sexsäljare i staden missbrukade heroin och att de var mellan 20-25 år [2]. Intervjupersoner vid polis och socialtjänst i Umeå och Luleå nämner fall där minderåriga flickor säljer sexuella tjänster i utbyte mot alkohol. I Luleå är hasch och amfetamin enligt polisen de mest förekommande drogerna. Heroin anses vara en storstadsdrog, men har enligt intervjupersoner vid polisen ”smugit upp” till Skellefteå och Piteå. I Luleå finns enligt uppgift begränsad tillgång till heroin.

Ökningar och minskningar av gatuprostitution

Som tidigare nämnts i metodavsnittet, är det inte ovanligt att siffror om människohandel och prostitution citeras av aktörer och forskare utan att källorna som producerade dessa siffror granskas kritiskt [12]. De siffror som anges av intervjupersonerna nedan bör därför hanteras med försiktighet.

Gatuprostitutionens omfattning och utveckling sedan sexköpslagens införande beskrivs i Stockholm, Malmö och Göteborg av frivilligorganisationer och myndigheter på liknande sätt. I intervjuer är den samlade bilden att sexhandeln i princip försvann från gatan under en kort period direkt efter att sexköpslagen trädde i kraft. Den kom sedan tillbaka, om än i minskad omfattning. Exempelvis säger representanter från Stockholms prostitutionsenhet att prostitutionen till en början försvann från gatumiljön i samband med lagen. Den kom sedan tillbaka i en omfattning motsvarande hälften av den tidigare. Nu är cirka två tredjedelar av gatuprostitutionen tillbaka, jämfört med situationen innan sexköpslagen trädde i kraft.

År 2005 fanns ca 150 sexsäljare i Stockholms gatuprostitution. 2006 fanns det ca 200 sexsäljare enligt intervjupersoner. Prostitutionsenheten berättar att de numera påträffar ca 15-20 sexsäljare per kväll, att jämföra med de ca 30-60 man träffade före sexköpslagen. I en annan intervju berät-

[5] Vår intervjustudie innehåller dock åtminstone ett undantag till detta då en intervjuad sexsäljare verksam i Malmös gatuprostitution uppger att hon inte missbrukar droger.

tar en grupp från prostitutionsenheten att de påträffar ungefär 5-25 personer i gatuprostitution per kväll. Vid jämförelse med siffror som uppgavs av Stockholms prostitutionsgrupp i föregående kartläggning [2] verkar ingen markant förändring ha skett. Då uppgav man också att man kom i kontakt med 25-30 personer per kväll och att man kände till 180-200 personer i gatuprostitutionen.

I Malmö var prostitutionsgruppen i kontakt med 130 sexsäljare år 2000 jämfört med 66 sexsäljare år 2006. Innan sexköpslagen trädde i kraft var de i kontakt med ca 200 sexsäljare per år enligt intervjupersoner på Malmös prostitutionsgrupp. Jämfört med föregående kartläggning då 135 kvinnor uppgavs vara i gatuprostitution i Malmö 2003, ca 30-35 per kväll [2], innebär de aktuella uppgifterna (66 sexsäljare) en minskning. Sprutbytesprojektet i Malmö uppger å andra sidan att de under 2006 var i kontakt med ca 150-200 personer som missbrukar heroin och som har erfarenhet av prostitution. Det finns också motstridiga uppgifter bland intervjuade om medelåldern har stigit eller sjunkit bland heroinister som säljer sex i Malmö.

En representant från stadsmissionen i Göteborg uppger att det 2006 fanns ca 30 kvinnor i gatuprostitution, varav 4 är födda som män. KAST i Göteborg räknar med att det finns ca 20-30 personer i gatuprostitution och att de flesta av dessa är kvar från ”den gamla tiden”. Prostitutionsgruppen i Göteborg säger att de ser ca 10-15 kvinnor på gatan per kväll. Polisen i Göteborg (traffickinggruppen) säger att de ser ca 5-6 kvinnor per kväll i gatuprostitution men sällan över 10. Även i föregående kartläggning [2] uppgav prostitutionsgruppen i Göteborg att man träffade på ca 10-15 personer i prostitution per kväll. Däremot uppgav man då att de totalt fanns ca 100 personer i gatuprostitutionen. Enligt dessa uppgifter skulle alltså det totala antalet personer verksamma i gatuprostitutionen har minskat mellan de båda undersökningstillfällena (från 100 till 30).

Tillgång, efterfrågan och preferenser bland säljare och köpare

Preferenser bland köpare

Preferenser bland sexköpare handlar enligt intervjuade aktörer ofta om ålder och nyhetens behag; ju yngre och nyare på marknaden en sexsäljare är, desto mer eftertraktad. På Internet får nya bilder och annonser störst intresse, enligt intervjupersoner på Stockholms prostitutionsenhet. Enligt dessa är det vissa variabler/tjänster som är särskilt efterfrågade; ”shemales”, oralsex utan kondom, ung ålder/ungt utseende, att vara ny samt att ”ställa upp på lite extra”. Intervjuade sexsäljare vittnar om att sexköpare oftast vill ha ”det normala”, vilket de definierar som samvaro, bekräftelse, sexuella tjänster och beröring. En annan sexsäljare har observerat att GFE (girlfriend experience) är en vanlig preferens bland sexköpare, vilket kan innebära att sextjänsten är inbakad i ett socialt sammanhang där man inledningsvis äter middag. Ytterligare en sexsäljare, som är över 60 år och har varit verksam i över 30 år, säger att ”gubbarna” (dvs. sexköparna) vill ha det så ”horigt” som möjligt, men även ”det där mammiga”.

Etniska preferenser bland köpare

Etniska preferenser bland sexköpare i Sverige benämns av en representant för Göteborgs prostitutionsgrupp som ”rasistisk prostitution”. Med detta avser han att svenska sexköpare kan se utländska sexsäljare som så pass väsenskilda från svenska kvinnor att de inte räknas som riktiga människor. Enligt denna intervjuperson anser sexköpare med sådana etniska föreställningar och preferenser att det därför är OK att köpa sexuella tjänster av utländska sexsäljare från fattiga förhållanden. Detta trots att de kanske aldrig skulle tänka sig att köpa sexuella tjänster i Sverige eller från kvinnor som definieras som etniskt svenska. Enligt intervjupersonen legitimerar köparna detta genom att anse att de ”hjälper” utländska sexsäljare, dvs. de anser att de idkar något slags välgörenhet. Som representanter från Stockholms prostitutionsenhet uttrycker det; det kan vara lättare för samvetet att köpa (sexuella tjänster från) utländska kvinnor om man anser att man hjälper dem. Även en representant från polisen i Göteborg ser en cynism hos de sexköpare som liknar sexköp från utländska sexsäljare vid ”u-hjälp”. Representanter från KAST i Malmö bekräftar att det inte är lika tydligt utomlands för (vissa) sexköpare att det är en affärsuppgörelse och på ojämlika villkor. De observerar att det kan ge en post-kolonial kick att ”konsumera etnicitet” och att t.ex. thailändskor ger ”mervärde” för att de representerar ”den andra” kvinnan jämfört med svenska kvinnor. Enligt Anderson och O´Connell Davidson [20] är rasism, främlingsfientlighet och etnifiering vanliga inslag då sexköpare legitimerar exploatering av människor från grupper som anses vara fattigare och mindre ”utvecklade”/civiliserade än de själva.

Enligt representanter från Stockholms prostitutionsenhet uppger många sexsäljare på nätet en viss etnisk bakgrund; det skulle man inte göra om man inte trodde det hade betydelse. Detta bekräftas även av vår Internetkartläggning.

Etniska preferenser kan även ha betydelse *inom* etniska grupper enligt en intervjuperson på Rikskriminalpolisen; sexköpare och sexsäljare kan vara från samma utländska region och komma i kontakt med varandra i bostadsområden i Sverige där många boende har liknande etnisk bakgrund. Rimligtvis skulle motsvarande gälla även inom bostadsområden definierade som etniskt ”svenska”. Det finns (som vi återkommer till i Internetkartläggningen) en tendens bland köpare som definierar sig som etniskt ”svenska” att efterfråga sexsäljare som definieras som etniskt ”svenska”, ofta med motiveringen att de på så sätt försäkrar sig om att de inte köper tjänster från kvinnor utsatta för människohandel. Östländerna är i Sverige inte sällan enligt gängse etnifierade stereotyper förknippade med organiserad brottslighet. Främjare och säljare från dessa länder undviker därför vid t.ex. marknadsföring på Internet att direkt tala om etnicitet. Enligt en intervjuad aktör vid KAST i Malmö görs detta för att undvika misstankar om människohandel.

Preferenser bland säljare

Det finns inte bara etniska preferenser bland sexköpare utan även bland sexsäljare, och många av våra intervjuer ger exempel på detta. ”Invandrare” har rykte om sig att vara dåliga kunder bland sexsäljare; de uppfattas som att ha

”dålig kvinnosyn” (speciellt de från ”arabländer”), att pruta och strula med pengar samt vara ”otrevliga och hotfulla”. Ett flertal intervjuade sexsäljare anger att de inte tar emot utländska kunder. Detta bekräftas även av vår Internetkartläggning. Sexköpare under 25-30 års ålder är inte heller populära bland sexsäljare. Dessutom anses i vissa sammanhang sexköpare som köper sexuella tjänster på gatan eller av sexsäljare som uppenbart inte valt själva (t.ex. missbrukare och offer för människohandel) vara en sämre sorts köpare. Vissa intervjuade sexsäljare tar inte heller emot kunder med missbruksproblematik. Sexsäljare riktar generellt in sig på olika målgrupper. En intervjuperson som beskriver sin prisklass som högre än genomsnittet anger t.ex. att hon föredrar seriösa, köpstarka kunder mellan 30 och 60 år.

Skilda villkor och uppfattningar

Som föregående kartläggning visade kännetecknas prostitutionen av stor heterogenitet avseende inblandade aktörers villkor, motiv samt vägar in i, ut ur och mellan marknader [2]. Ett brett spektrum av villkor, sektorer och former för prostitution framkommer i intervjuer med sexsäljare. En intervjuad ”eskort” (hennes självbenämning) säljer enbart sociala tjänster via en internationell firma. Hon har bl.a. fått flyga business class till världens metropoler för att vara sällskapsdam på lyxiga societetstillställningar. Somliga intervjuade sexsäljare anser sig behöva pengarna de tjänar för sitt uppehälle, andra inte. Vissa säljer sexuella tjänster tillfälligt, sporadiskt eller kombinerar sexsäljandet med andra sysselsättningar, studier eller (sjuk)pension, medan andra ser det som sin huvudförsörjning. En intervjuad kvinna med erfarenhet av prostitution anger att endast ett fåtal ser eskort som huvudsysselsättning medan det stora flertalet ser det som extraarbete/hobby som drygar ut kassan. Med heltid avser hon minst ett par kundträffar tre dagar i veckan beroende på prisnivå vilket enligt henne endast är möjligt i storstadsregionerna. Skilda villkor avspeglas även i priser och möjligheter att välja bland kunder, etc. Prissättning kan variera med faktorer som exempelvis kontaktyta, arena, sexsäljarens etniska profil, ålder, socioekonomisk ställning samt vilken tjänst som avses [17]. En sexsäljare som är verksam i Mellansverige anger att 2 500 kronor per timma plus/minus 500 kronor är standardtaxa för eskorter i Sverige. En annan kvinna som säljer sexuella tjänster i en egen lokal i Göteborg säger att hon tar 1 200-1 500 kronor för samlag och 700 kronor för sexmassage.

Sexsäljares olika positioner inom prostitutionen reflekteras i olika prisklasser och olika kundkategorier. En intervjuad svenskfödd sexsäljare i medelåldern tar endast köpstarka kunder och bokningar från utlandet (affärsresenärer, etc.). Hon säger att andra sexsäljare, exempelvis kvinnor från Östländer, kan tänka sig att ta snabba bokningar billigare. Samma intervjuperson anger även att sexsäljare från småstäder har ett annorlunda urval av kunder än de i storstäder och att de får resa mycket för att få verksamheten att gå ihop. Det är mer anonymt i Stockholm.

Ett antal intervjuade sexsäljare har tidigare arbetat inom vården, industrin, etc. De uppger att de föredrar att sälja sexuella tjänster då detta inte upplevs som lika betungande, slitsamt, stressigt, lågavlönat eller med lika obekväma arbetstider. Olika typer av sexsäljare identifierar sig inte nödvändigtvis som

att tillhöra en gemensam bransch och deras vägar kanske aldrig korsas. Vissa föredrar att kalla sig ”sexsäljare”, andra ”prostituerade”, andra ”eskorter” och enstaka använder ord som ”hora” eller ”glädjeflicka”. En intervjuad kvinna benämner sin verksamhet ”highclass eskort service kombinerat med hushållsnära tjänster i närområde samt på hotell ute i Sverige”. En annan intervjuad ”prostituerad” (hennes självbenämning) ser inte prostitution i termer av marknadsmässiga tjänster. Hon anser att prostitution omöjligen kan särskiljas från privatlivet på samma sätt som man kan göra med ett arbete, då det påverkar en personligen på sätt som ett arbete inte kan göra. Därför kan prostitution inte heller betraktas som ett arbete.

Personer med erfarenhet av prostitution som intervjuats för denna kartläggning berättar således om skilda villkor för personer i olika positioner på sexmarknaden; att man inte kan dra alla över en kam. Exempelvis menar dessa att vissa aktörer som tar stor plats i media generaliserar om prostitutioners skadeverkningar. Enligt dessa sexsäljare är stigmatisering en starkt bidragande faktor till att sexsäljare kan må dåligt. En del intervjuade personer understryker att sexsäljare som är aktiva inom prostitution har helt annorlunda perspektiv jämfört med dem som helt upphört att sälja sexuella tjänster. Ett flertal intervjuade sexsäljare anser att man måste vara en stark och balanserad person för att klara av prostitution, och att det kanske inte är en lämplig sysselsättning för alla.

Enligt flertalet av våra intervjuer är de flesta säljare och köpare kritiska till människohandel och till minderåriga i sexhandeln. Däremot ser de flesta intervjuade sexsäljare sällan problem med att människor i mogen ålder själva väljer att sälja sexuella tjänster. Man anser att detta bör särskiljas från diskussioner av människohandel och minderåriga i sexhandeln. En intervjuad f.d. ”prostituerad” (hennes benämning) anser tvärtemot att prostitution alltid är skadligt och att det finns klara samband mellan prostitution och människohandel.

De kvinnor med erfarenhet av prostitution som intervjuats anger olika motivationer till att sälja sex; en angav att hon ”prostituerat sig” (hennes benämning) i direkt samband med ett trauma. Vissa anger att de säljer sexuella tjänster/eskorttjänster som hobby vid sidan av arbete eller studier och att de får sexuell tillfredsställelse i utbyte utöver det ekonomiska. Andra anser att prostitution omöjligt kan handla om sexualitet och att man omöjligen skulle kunna bli sexuellt upphetsad när man säljer sexuella tjänster. De två intervjuade sexsäljare som missbrukar heroin uppgav att de sålde sexuella tjänster för att få pengar till droger. En person ser sitt sexsäljande som en politisk handling.

Män som säljer sexuella tjänster

I föregående kartläggningar har det i mångt och mycket saknats erfarenhet, kunskap och information att tillgå bland aktörer vad gäller *män* som säljer sexuella tjänster. Bilden ovan hade kunnat berikas om vi haft möjlighet att tala med män som säljer sexuella tjänster. Som redovisats i metodavsnittet har olika försök gjorts, men utan framgång. Endast ett fåtal svenska studier på området har gjorts [t.ex. 21, 22]. Med tanke på att vi påträffat ett 50-tal män som säljer sexuella tjänster via Internet (se Internetkartläggning) är det

uppenbart att mer kunskap vore önskvärt om denna grupp. I vår enkätundersökning framkommer att varken kommuner eller polisdistrikt fokuserar på män som säljer sexuella tjänster, vilket torde bidra till denna grupps osynlighet. På samtliga prostitutionsenheter/grupper i Sverige fokuseras på *kvinnor* i prostitution – inte män även om det kanske funnits enstaka projekt som berört män som säljer sexuella tjänster[6]. Generellt så säger polis och prostitutionsgrupper att de känner till att män säljer sex men att de saknar kunskap om detta; intervjusvaren kring detta ämne baseras till stor del på hörsägen. Man antar ofta att det är annorlunda på sexmarknader där män är både säljare och köpare av sexuella tjänster. Exempelvis säger en intervjuperson på prostitutionsenheten i Stockholm att de inte utforskat ”gaysajter” på Internet (till skillnad från Internetplatser riktade till heterosexuella män, där de påträffat en del s.k. ”shemales”) men att det kanske är ”annorlunda kultur” bland män som definierar sig som ”gay”. KAST i Göteborg spekulerar i att prostitution män emellan påminner mer om relationsmarknaden än betalmarknaden. Man menar att det finns två bilder av ”homosexuell prostitution”; å ena sidan att det inte är någon skillnad jämfört med heterosexuell prostitution, å den andra att homosexuella män - enligt myten om mäns starkare sexualdrift - är mer intresserade av sex och tillfälliga kontakter.

En representant för polisen i Göteborg känner till att män finns inom prostitution via Internet och på gatan och att par där män ingår säljer sexuella tjänster till män, kvinnor eller andra par. En annan intervjuperson i Göteborg säger att män har ett eget gathörn i staden där de säljer sexuella tjänster och att vissa manliga sexsäljare har flyttat verksamheten till Hisingen. Denne intervjuperson säger att han endast har sett män som säljer sexuella tjänster till män men att män som säljer sexuella tjänster till kvinnor däremot finns på dansställen där det är känt att ”det inte är gratis” om man går hem med någon. En representant på Stockholms prostitutionsenhet anger att de manliga sexsäljare hon träffat har varit verksamma på bordeller, haft egen verksamhet i lägenhet, att de sålt sexuella tjänster på videoklubbar eller i samband med striptease och porr. Däremot ser man inte många manliga sexsäljare inom gatuprostitution. En annan intervjuperson på Stockholms prostitutionsenhet säger dock att det sker manlig prostitution på Centralstationen samt via Internet och videoklubbar.

De flesta aktörer med kännedom om sexmarknaden på Internet uppger att det finns män som säljer sexuella tjänster på denna arena. Detta bekräftas även av vår Internetkartläggning. En sexsäljare som är flitig aktör på Internet säger t.ex. att det finns fler män som säljer sexuella tjänster än man tror och att det finns ett flertal på de fora hon besöker. Hon observerar att medelåldern bland manliga sexsäljare är yngre än bland kvinnliga, ca 25-35 år och att sexsäljande män på nätet framställer sig som allmänbildade och sympatiska. En representant på Stockholms prostitutionsenhet tycker sig se att andelen män ökar på gatan och på Internet, men tillägger att efterfrågan kanske inte har ökat utan bara blivit tydligare.

Vad gäller män och pojkar som marknadsförs i människohandeln för sexuella ändamål så uppger Rikskriminalpolisen att de inte stött på sådana fall i Sverige. En intervjuperson vid polisen anger att Europol observerat att poj-

[6] Dock finns verksamhet som rör män som köpare av sexuella tjänster.

kar marknadsförs för sexuella ändamål till ”arabländer” snarare än till Europa. Traffickingpolisen i Göteborg uppger att män/pojkar marknadsförs inom människohandel för andra ändamål än sexuella tjänster.

Enligt vissa aktörer (en intervjuad sexsäljare och en intervjuad f.d. näthallick) är Sverige en dålig marknad för män som säljer sexuella tjänster till kvinnor; man har större chans att få tag i kvinnliga sexköpare utomlands. Som en f.d. kvinnlig ”prostituerad” (hennes självbenämning) uttrycker det; ”gubbar *betalar* - ingen (kvinna) betalar för att vara med dem”. En annan intervjuad kvinnlig sexsäljare hade fått erbjudande av en manlig sexsäljare om att sälja sexuella tjänster tillsammans. Denne ”kollega” fick 30-40 000 kronor för en helg, medan hon själv får 1 000 kronor betalt per halvtimme.

Förekomsten av män som säljer sexuella tjänster i missbrukarkretsar är ytterligare ett svårfångat fenomen. I föregående kartläggning [2] angav prostitutionsgruppen i Stockholm att ett 20-tal män var aktiva sexsäljare och var kända pga. missbruk, hemlöshet eller psykiska problem. På prostitutionsenheten i Stockholm anger man nu att 10 procent av deras klienter är män som säljer sexuella tjänster, som mest har det varit 25 procent. På sprutbytesprojektet i Malmö säger en representant att det finns män som missbrukar heroin och som säljer sexuella tjänster men att det inte talas så mycket om det för att heroinistkretsar är så ”macho”. En aktör i Göteborg menar att det är vanligt att män som säljer sexuella tjänster gör det pga. drogmissbruk. Han känner till några män som sålt sexuella tjänster till män på de offentliga toaletterna i Bältesspännarparken och säger att ”man står väl ut med det mesta om man är beroende av knark”. Han tillägger att skamkänslor i större utsträckning är förknippade med manlig prostitution och att det inte sker i lika ”fina miljöer” som kvinnlig prostitution.

I Göteborg hade prostitutionsgruppen på 90-talet kontakt med ca 10-15 transsexuella sexsäljare per år (f.d. män). Nu ser de mycket färre av dessa i gatuprostitution - på senare år inga alls (detta till skillnad mot polisen i Västra Götaland som i enkätundersöknigen tycker se sig fler av dessa). En representant för prostitutionsgruppen anser att identitetsfrågor specifikt driver transsexuella sexsäljare och spekulerar i att dessa numera iscensätter sådana frågor på Internet.

Det hade varit intressant att jämföra villkor och mönster mellan kvinnor, män, transsexuella, transvestiter och andra som säljer sexuella tjänster till olika målgrupper, men tyvärr har vi inte ett sådant underlag för denna kartläggning. En kvinna med erfarenhet av prostitution anser att det hade varit en annan sak att be om pengar och sätta gränser gentemot en kvinnlig kund jämfört med en manlig kund, där maktförhållanden ser annorlunda ut. Hon anser dessutom att det är en helt annan (mer jämlik) maktrelation mellan manliga sexsäljare och manliga sexköpare jämfört med kvinnliga sexsäljare och manliga sexköpare.

Ungdomar i prostitution

För att undersöka förekomst av prostitution bland ungdomar skickade vi ut förfrågningar till 15 av landets ungdomsmottagningar (av dem som hade kurator blev 15 mottagningar slumpmässigt utvalda). Vi ställde frågan om de under det senaste året fått kännedom om ungdomar i prostitution, t.ex.

via Internet, eller om de har andra erfarenheter kring ämnet. Endast två mottagningar svarade. Den ena konstaterar att prostitution borde diskuteras oftare på mottagningen. Personalen har stött på gränsfall, där ungdomar fått kontakt med män på Internet som haft önskemål om sex, samt haft sex framför en webbkamera och fått betalt med telefonkort till mobilen. Denna mottagning uppger att de får kontakt med 5-10 ungdomar per år med erfarenhet av ”prostitution”. Den andra ungdomsmottagningen som svarade uppger att de inte haft direkta fall av prostitution de senaste åren, men att det förekommer prostitution i kommunen.

Vi kontaktade även Statens Institutionsstyrelse, som intervjuat ungdomar vid särskilda ungdomshem. Av de 791 intervjuer som gjorts 2005 framgår att 89 procent svarat nej på frågan om de någonsin haft sex i utbyte mot pengar, narkotika, alkohol, boende etc. För 4 procent var frågan inte relevant och 2 procent har inte svarat på frågan. Av återstående 5 procent (34 ungdomar) svarade 23 flickor och 11 pojkar att det i genomsnitt skett vid ett tillfälle.

Attityderna bland ungdomar till att sälja sex mot ersättning/pengar tycks inte vara lika negativa som de var tidigare. Det visar en enkätundersökning, *Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter* [23]. Av 4 343 ungdomar hade 60 (23 flickor och 37 pojkar) svarat ja på frågan om de erbjudit/sålt sex mot ersättning/pengar. Det motsvarar 1,4 procent av de svarande – 1 procent av flickorna och 1,8 procent av pojkarna.

Farhågor om ungdomar i gråzoner till prostitution finns även i vårt intervjumaterial. Intervjuade inom polisen och prostitutionsgrupperna menar generellt att ju yngre sexsäljare är, desto mer populära är de och desto mer kan människohandlare ta betalt. Enligt en representant från Göteborgs prostitutionsgrupp berör vissa risker med teknologisk utveckling i synnerhet ungdomar, som t.ex. med webbkameror, chat, mobiler och ”virtuellt destruktiv sex”, samt att ungdomar kan få betalt för sex genom att deras mobilkonto fylls på. Det finns enligt intervjupersoner vid Stockholms prostitutionsenhet speciella ungdomssidor på Internet där bilder kan tas och postas i porr- och prostitutionssammanhang, exempelvis hard.se, porrig.se och snyggast.se.

Enligt representanter för prostitutionsenheten i Stockholm är åldersfördelningen inom sexmarknadens olika sektorer sådan att trafikerade kvinnor ofta är yngre och medelåldern på nätet är 20-25 år (de under 18 år tas bort på olika hemsidor). Medelåldern är högst bland dem som är i gatuprostitution. En annan representant från prostitutionsenheten i Stockholm säger att de väldigt sällan ser minderåriga i gatuprostitution. I den mån de förekommer rör det sig om ungdomar på rymmen. ”Alla” reagerar dessutom på om minderåriga påträffas, enligt intervjupersonen vill ingen förutom sexköpare ha dem där.

Intervjupersoner vid traffickingpolisen i Göteborg säger att de yngsta de har sett inom sexhandeln är 16 år, medan traffickingpolisen i Stockholm har påträffat flickor i åldrar från 15 år.

Frågan om ålder är även aktuell när det gäller *köpare* av sexuella tjänster. Enligt en intervjuad sexsäljare har e-posten ökat från yngre killar som presumtiva sexköpare.

Köpare av sexuella tjänster

Det framgår av intervjuer med både sexsäljare, sexköpare och andra personer att det är viktigt att ta med i beräkning att även sexköpare är heterogena aktörer med skilda sociala och ekonomiska villkor och levnadsförhållanden. Även i förra kartläggningen uppgav intervjupersoner att sexköpare ”kan vara vem som helst” [2, 18]. När vi frågat sexsäljare och andra om vilka som köper sexuella tjänster har vi ofta fått svaret att det inte är någon speciell typ. Till exempel sade en sexsäljare intervjuad i denna kartläggning att sexköpare kan vara män som är mitt i karriären, män som har valt bort att ha förhållanden, män med småbarn eller äldre gifta män med ett avdomnat sexliv. Intervjuade sexsäljare beskriver sexköpare som allt mellan ”mångmiljardärer, adelsmän, affärsmän, ’vanliga Svenssons’, arbetare och ’rika tanter’”. Enligt KAST är dock kvinnor som sexköpare osynliga på Internet enligt deras observationer [17].

Som grupp hörs sexköpares röster sällan i svenska debatter, kanske delvis beroende på att sexköp är kriminaliserat. Som en intervjuperson på prostitutionsenheten i Stockholm säger: det finns inga aktivister som öppet säger att de vill legalisera sina sexköp. En intervjuad f.d. ”prostituerad” (hennes självbenämning) anser att det gagnar sexköpare om ”torskar som inte fattat någonting” tystas ned och att prostitution därmed skönmålas. KAST i Malmö anser tvärtom att sexköpare demoniseras i offentliga diskussioner genom att de utmålas som drivna av kvinnoförakt. Även representanter från KAST i Göteborg påpekar att det inte är så entydigt med maktrelationer mellan sexköpare och sexsäljare; att köparen inte alltid har övertaget utan att även sexsäljaren kan ha makt alternativt att det kan vara ett växelspel.

På olika Internetforum finns exempel på att sexköpare argumenterar för att normalisera sexköp i relation till ett samhällsklimat som fördömer företeelsen. Enligt KAST i Malmö framhärdas det på dessa forum att det är mer etiskt korrekt att köpa sex på Internet än på gatan (och av sexsäljare med icke-svensk bakgrund). I linje med den brittiska sociologen Julia O’Connell Davidson [6] pekar representanter från KAST i Malmö på kopplingar mellan sexköp och broderskap (manlig social samvaro), vilket de observerat under sina studier av sexköparforum på Internet [24].

Representanter från KAST i Göteborg berättar att de sexköpare som vänder sig till dem gör det för att de inte tycker att det känns moraliskt bra att köpa sexuella tjänster, att sexköpen inte ger en förväntad ångestlindring eller att en partner ställt krav på att de ska sluta köpa sex. Gemensamt för de olika KAST-verksamheterna är att man i huvudsak kommer i kontakt med heterosexuella män. På KAST i Malmö har ett fåtal män som köpt sexuella tjänster av män, och hittills ingen kvinna, sökt hjälp för problem i samband med sexköp.

I intervjuer och på Internetforum (se Internetkartläggning) är det vanligt att sexköpare är noga med att markera att de aldrig skulle kunna tänka sig att köpa sex av kvinnor som är offer för människohandel. Men enligt en intervjuperson på Göteborgspolisens traffickinggrupp är sexköpare ofta ”naiva, korkade och blinda”; de ser exempelvis inte när ryskor kommit till Sverige ofrivilligt och de är omedvetna om att de gynnar kriminella organisationer.

Internationalisering, migration och människohandel

Etnicitet[7] är en faktor som spelar en central roll vid marknadsföring, efterfrågan och köp av sexuella tjänster [17, 25]. Sexhandeln är en global/transnationell företeelse som rör sig över nationella gränser [7, 25, 26, 27, 28]. Sexhandeln är dessutom regional och lokal; vissa regioner i Sverige är mottagare och avsändare av sexsäljare och sexköpare från och till specifika regioner, och i vissa bostadsområden förekommer intern sexhandel enligt intervjupersoner. Dessutom deltar svenska kvinnor och män i sexturism. En intervjuperson vid Samverkan mot Trafficking påpekar t.ex. att det faktum att svenskar blivit geografiskt rörligare kan göra att många unga kanske debuterar som sexköpare utomlands. Sexturism kan här definieras som när en person (oavsett kön) använder sin ekonomiska makt (oavsett självmedvetenhet och intention) för sexuellt umgänge med lokalbefolkning, ofta i en ekonomiskt utsatt region [6].

Enligt en representant på Stockholms prostitutionsenhet och Rikskriminalpolisens senaste rapport [29] kan man numera även beställa sexsäljare från utlandet via Internet. En annan form av internationaliserad organisation av sexhandeln är eskortföretag baserade i utlandet, exempelvis i Storbritannien eller Italien, som skickar svenska eskorter till utlandet eller förmedlar eskorter för resande till Sverige. Detta har vi dessutom sett exempel på i vår Internetkartläggning. Enligt en intervjuad person som anlitats som eskort av ett företag baserat i utlandet annonserar sådana internationella aktörer i forum för affärsmän, som t.ex. Herald Tribune. Enligt en intervjuperson på Rikskriminalpolisen organiseras även människohandel via Internet och sexsäljare körs till kunden eller marknadsförs inomhus eftersom man löper större risk att åka fast på gatan.

När aktörer använder begrepp som trafficking och människohandel kan de, som tidigare nämnts, syfta på olika definitioner av dessa fenomen och utgå ifrån olika perspektiv och arbetssätt [12, 20]. Det finns t.ex. de som anser att prostitution och människohandel är en och samma sak, både vad gäller organisation och innehåll [13]. Det finns en rad olika erfarenheter av transnationell prostitution och människohandel för sexuella ändamål [17]. Intervjuade aktörer påpekar att människohandel för sexuella ändamål kanske alltid har funnits men problemet har inte uppmärksammats på samma sätt som under senare år. En representant från prostitutionsgruppen i Göteborg minns att det på 80- och 90-talen kom många latinamerikaner som var verksamma inom gatuprostitution. Trafficking/människohandel eller migration i samband med försäljning av sexuella tjänster är med andra ord kanske inte nya företeelser, även om själva begreppen blivit vanliga på senare tid. Redan på 1800-talet omtalades t.ex. ”den vita slavhandeln” då engelska kvinnor - i alla fall påstods - rövades bort och marknadsfördes för sexuella ändamål utomlands [30].

En annan intervjuad som arbetade på Göteborgs prostitutionsgrupp under 80- och 90-talen säger att sexsäljare med utländsk bakgrund genom tiderna

[7] Etnicitet definieras här som en social konstruktion, som i likhet med hudfärg och migrationsbakgrund förknippas med en rad associationer i det aktuella fältet.

varit överrepresenterade men att de aktuella nationaliteterna förändras. Exempelvis nämner ett antal aktörer med många års erfarenhet av Göteborgs gatuprostitution att det har funnits ca 20 brasilianska kvinnor som sålt sexuella tjänster i staden i ett 20-tal år. Enligt en av dessa intervjupersoner har dessa brasilianskor ursprungligen hamnat i Sverige med anledning av att de har träffat en svensk man eller att de har släkt i Sverige. De har försörjt sig på en rad olika sätt utöver att sälja sexuella tjänster.

I Malmöregionen går trafiken över nationsgränserna åt många håll på en transnationell sexmarknad [19]. Sexköpare reser från Sverige och köper sexuella tjänster i Köpenhamn men det kommer även sexköpare till Sverige. En intervjuad sexsäljare verksam i Malmö berättar att turister från Tyskland köper sexuella tjänster i Malmö på somrarna.

Enligt en representant från prostitutionsgruppen i Malmö finns ca 10 kvinnor från Sverige som säljer sexuella tjänster i Köpenhamn. En sexsäljare som bor i Malmö-regionen berättar att hon och fem svenska väninnor säljer sexuella tjänster bl.a. som eskorter i Köpenhamn och Helsingör.

Att sexmarknaden i Malmöregionen är transnationell avspeglas även på Internet, där det bl.a. finns en dansk prostitutionssida med ett subforum för svenska sexköpare [17].

Ursprungsländer

Intervjuade inom polisväsendet anser att Sovjetunionens fall samt EU-utvidgningen är de faktorer som framför allt har påverkat prostitution och människohandel i Sverige sedan 90-talet. På Rikskriminalpolisen berättar en representant att de observerat en ökning av prostitution i och med EU-utvidgningen. En del intervjuade sexsäljare nämner dessutom ökande konkurrens från kvinnor med bakgrund i östeuropeiska länder; att de är yngre och tar lägre priser. De mest förekommande ursprungsländerna för sexsäljare/människohandelsoffer med migrationsbakgrund är enligt en intervjuperson på Rikskriminalpolisen Estland, Ryssland och Polen. Det kommer även enstaka sexsäljare från Rumänien och Slovakien, samt enstaka från Kosovo och Makedonien. Enligt denna intervjuperson sker migration i samband med sexhandel oftast inom Europa, men det kommer även en del sexsäljare från Thailand. Sverige beskrivs av en intervjuperson inom polisen som ett transitland från Baltikum och Ryssland till Norge eller övriga Europa, i vissa fall även från Tyskland och Danmark till Norge. Människohandel sker enligt intervjupersoner via organiserade nätverk mellan Sverige och ett annat land.

Norra Sverige

I Sveriges norra regioner pågår samarbeten kring prostitution som bl.a. involverar polis och socialtjänst i Ryssland, Finland, Norge, Norrbotten och Västerbotten. En intervjuperson i Umeå uppger att det är allt vanligare att svenska män åker till Finland eller andra länder och köper sexuella tjänster, eller att migrerande sexsäljare kommer till regionen. Fenomenet förändras kontinuerligt. Tidigare var det frekvent färjetrafik till strippklubbar i Vasa från Umeå, men flera intervjupersoner nämner att dessa finlandsfärjor inte längre är ett alternativ för sexhandeln.

En intervjuperson vid polisen i Umeå uppger att ryska kvinnor som säljer sexuella tjänster kanske kommer en och en eller två och två. De är i så fall verksamma på barer och hotell i regionen, eventuellt sätter de ut annonser. Han nämner även att det är möjligt att män åker över gränserna och ”hämtar hem någon” för sexuella tjänster. Misstankar om sexsäljare med migrationsbakgrund kommer dock framför allt till polisens kännedom om det förekommer våld.

En annan grupp intervjupersoner vid Umeåpolisen nämner att de har fått tips om prostitution på restauranger och pubar, där kvinnor med utländsk bakgrund misstänkts sälja sexuella tjänster. En man misstänks vidare för att föra in thailändskor på turistvisum för att sälja sexuella tjänster. Enligt uppgift spanar polisen även på män som åker till Baltikum och Thailand.

De berättar också att det finns annonser på Sekreterarakademin om sexsäljare som rör sig längs kusten. På Internet finns många sexköpare som efterfrågar sexsäljare i denna region, men enligt intervjupersonerna anser kvinnliga sexsäljare att det är för litet kundunderlag.

Intervjupersonen från kvinnojouren i Luleå nämner exempel på gråzoner; ”importerade” kvinnor från Thailand, Sri Lanka och Iran som ”gifter sig med någon” och blir ”sålda vidare”. Enligt intervjupersonens uppskattning har ca hälften av de kvinnor som kommer till kvinnojouren migrationsbakgrund och jouren kommer i kontakt med ca 10 fall av människohandel per år.

Liksom i Umeå nämner Luleåpoliserna ”gråzoner” där män bjuder in ryska kvinnor eller åker till Thailand eller Stockholm för att köpa sexuella tjänster. Även Luleåpolisen spekulerar i att det sker viss transport av män som åker till Ryssland och Baltikum och köper sexuella tjänster, men tillägger att det inte finns någon känd organiserad transport av sexsäljare till Luleå.

Södra Sverige

I föregående kartläggning uppskattade prostitutionsgrupperna att sexsäljare med migrationsbakgrund förekom i gatuprostitutionen i Stockholm (okänd andel), Göteborg (30-40 procent) och Malmö (ca en fjärdedel). En representant vid Göteborgs prostitutionsgrupp uppger nu att det syns en och annan kvinna med migrationsbakgrund i gatuprostitutionen, framför allt ”svarta kvinnor” (nationalitet oklar) eller polska kvinnor. Även en intervjuperson vid polisens traffickinggrupp i Göteborg berättar om en ökning av ”svarta kvinnor” i prostitution den senaste tiden, det kom ca 5-6 sexsäljare från Nigeria via Italien relativt nyligen. Göteborgspolisen berättar att sexsäljare från utlandet kommer i vågor. En annan intervjuperson i Göteborg säger att det har kommit estniska kvinnor i grupp som har varit verksamma i prostitution i några månader.

Flera intervjupersoner i Malmö samt en representant vid polisen nämner förekomsten av romska kvinnor som säljer sexuella tjänster i regionen. Intervjupersoner vid prostitutionsenheten i Stockholm berättar om en ökning de senaste åren av kvinnor med migrationsbakgrund verksamma i gatuprostitutionen från Sydamerika, Thailand, forna östländer (Rumänien, Bulgarien, Vitryssland, Ukraina) och ”svarta” (nationalitet anges inte). Sexsäljare

från Baltikum är enligt prostitutionsenhetens representanter från den ryska minoriteten och saknar EU-pass. Lettland (som tidigare var ett avsändarland) har dessutom enligt dessa intervjupersoner blivit ett destinationsland för ryska kvinnor som säljer sexuella tjänster (för diskussion om EU-medlemskap och positioner inom prostitution, se Polyakova [27]). Intervjupersonerna anser att sexsäljare med bakgrund som definieras som annan än etniskt svensk är svårare för prostitutionsgrupperna att få kontakt med då de uppfattas som mer avståndstagande mot myndigheter. Stockholms prostitutionsenhet har sedan sommaren 2006 också lagt märke till att trafikerade kvinnor från öst i större utsträckning körs till gatan av hallickar. Stockholm är enligt uppgift den största marknaden för sexhandel från Estland, Ryssland, Polen och Rumänien

De kvinnor som trafikerats eller kommit av fri vilja till Skåneregionen kommer huvudsakligen från Rumänien, Polen och Slovakien enligt Malmöpolisens traffickinggrupp.

Det kommer, enligt en intervjuperson vid Göteborgs prostitutionsgrupp, fler migrerande sexsäljare till Göteborg från sydöst (Kosovo, Moldavien, Polen) än från Baltikum och Ryssland. Människohandel organiseras enligt en representant för Göteborgspolisen av maffia från Ryssland och Kosovo, som använder sig av ekonomisk utpressning snarare än våld; ”man kan inte sälja en sönderslagen flicka”.

När man diskuterar prostitution och s.k. gråzoner till prostitution i samband med olika typer av migration som vi gjort i avsnittet ovan är det viktigt att poängtera att det finns risker med en överdriven misstänksamhet gentemot personer med utländsk bakgrund.

Det är också på många sätt problematiskt att ställa frågor kring om och hur utländsk bakgrund samvarierar med sexsäljares villkor på sexmarknaden. Intervjupersoner påpekar också att gränsdragningarna för svenskhet är godtyckliga. Räknas man som svensk om man kom från exempelvis Finland, Ryssland eller Lettland för 10 år sedan? Är man utländsk om man är polska och har varit i Sverige i 40 år? Icke desto mindre är den svenska sexmarknaden en del av internationalisering och globalisering.

Perspektiv på sexköpslagen

I tidigare rapporter [1, 2] har vi konstaterat att prostitution är ett mångfasetterat fenomen som påverkas av en rad samverkande faktorer. Det går inte att belägga några enkla kausala samband mellan t.ex. lagstiftning och förändringar i prostitutionen. Det är dessutom svårt att kartlägga effekter av lagstiftning då sociala processer påverkas av ett flertal komplexa och situationella faktorer.

Det finns bland de intervjuade olika åsikter om hur (eller huruvida över huvud taget) sexköpslagen har påverkat prostitution i Sverige. Vissa anser att den är ett oumbärligt verktyg i kampen mot prostitution och människohandel, andra menar att den mest har skadliga effekter. Aktiva sexsäljare tenderar enligt en intervjuperson i prostitutionsgruppen i Malmö att vara emot sexköpslagen medan f.d. sexsäljare tenderar att vara för den. Både prostitutionsgruppen och sprutbytesprojektet i Malmö pekar i intervjuer på negativa effekter av sexköpslagen medan representanter för prostitutionsen-

heten i Stockholm tar fasta på positiva effekter. Intervjupersoner på prostitutionsenheten i Stockholm jämför sexköpslagen med lagen mot barnaga och anser att lagen ”ger kraft åt kvinnorna” då den markerar att det anses vara fel att köpa sexuella tjänster.

Uppfattningar om effekter

Som framgår av Socialstyrelsens kartläggning för 1998-99 [1] och intervjuer i nuvarande kartläggning så minskade eller försvann gatuprostitutionen i alla tre storstäder (Malmö, Göteborg, Stockholm) direkt efter sexköpslagens införande men kom sedan tillbaka om än i minskad skala. Enligt en intervjuperson i Göteborg försvann de som hade möjlighet (och tillgång till Internet, mobiler, hotell och hjälp av taxichaufförer) från gatuprostitution i samband med sexköpslagen medan de som blev kvar var ”längst ner på skalan” - ca 30 kvinnor som av olika anledningar befann sig i ett ”struligt liv”. Denne intervjuperson har sett att några nya personer har tillkommit i gatuprostitutionen sedan sexköpslagen trädde i kraft men att de oftast försvinner snabbt efter att ha fått, och delat ut, telefonnummer och adresser till presumtiva köpare. Intervjupersonen berättar att det tidigare förekom att gymnasietjejer efter skolårets slut dök upp på gatan i Göteborg i maj–juni. Han menar att sexköpslagen har minskat den och andra typer av nyrekrytering av unga kvinnor men öppnat en lucka för hallickar för utländska sexsäljare som befinner sig i Sverige en kort tid. Medan svenskfödda sexsäljare enligt samma intervjuperson numera inte blir långvariga i gatuprostitutionen, tenderar de med migrationsbakgrund, från exempelvis Polen, att bli kvar.

En representant för prostitutionsgruppen i Göteborg säger att kundunderlaget (potentiella köpare) är detsamma före och efter det att sexköpslagen trädde i kraft men att lagen har en attitydförändrande effekt. Därför ser man färre bilar med potentiella sexköpare på gatan nu jämfört med situationen i mitten av 90-talet. En intervjuperson vid KAST i Göteborg anser att sexköpslagen i alla fall tillfälligt har förhindrat etableringen av människohandel. Lagen utgör en spärr och en extra tröskel, men detta kanske bara är hållbart när lagstiftningen är ny. Enligt samme intervjuperson kan sexköpslagen förhindra nyrekrytering till prostitutionen, men har endast en marginell påverkan på sexköpare. Intervjupersonen på Rikskriminalpolisen säger sig däremot vara övertygad om att situationen skulle vara densamma i Sverige som i Norge utan sexköpslagen, med en mångfaldig ökning av utländska sexsäljare. Nigerianska kvinnor har sedan 2004 ökat i antal inom gatuprostitutionen i Oslo och är nu den största gruppen bland sexsäljare med migrationsbakgrund. Inom loppet av några månader har hundratals kvinnor anlänt, ofta via Spanien eller Italien [31]. Intervjupersonen på Rikskriminalpolisen anser att Sverige varit förskonat från mycket prostitution tack vare sexköpslagen och att den är ett effektivt verktyg i bekämpningen av prostitution.

En intervjuperson hos Göteborgspolisen säger att det är svårt att veta vilka effekterna av sexköpslagen är och om den inneburit att färre säljer sexuella tjänster. En effekt som denna person ändå framhåller är att hallickar tycker att kundunderlaget är dåligt och att det även är svårare att annonsera i Sverige. En sexsäljare hävdar att fler sexsäljare och sexköpare från Sverige

söker sig till Danmark pga. sexköpslagen. En representant för prostitutionsgruppen i Göteborg menar dock att lagen generellt inte har inneburit att sexmarknaden flyttat utomlands.

Främjare, hallickar, profitörer och andra mellanhänder

Det har nämnts i föregående kartläggningar [2] att det finns personer knutna till prostitutionen som direkt eller indirekt tjänar på handeln med sexuella tjänster, s.k. hallickar (som inte ansetts vanligt i Sverige) samt taxichauffö-rer, lokalägare, hotellägare, hotell och restaurangpersonal, personer som hjälper till att göra hemsidor, ägare av teknologi etc. (s.k. främjare).

Enligt en intervjuperson i Göteborg är troligtvis fler hallickar inblandade i prostitutionen numera. Hallickar har enligt intervjupersonen fått en större uppgift och marknad i och med sexköpslagen, eftersom prostitution inte kan ske lika öppet.

En sexsäljare verksam i inomhusprostitutionen i Göteborg berättar att det 1999, i samband med sexköpslagens ikraftträdande, sökte sig ett 10-tal sexsäljare från olika östländer till hennes verksamhet för att de ville gömma sig inomhus. Även intervjupersoner på Stockholms prostitutionsenhet nämner att sexköpslagen öppnat upp för en tredje part (hallickar) i och med att det blivit svårare för sexköpare och sexsäljare att få kontakt. Man menar att hallickar mest är kopplade till ”utländska” sexsäljare medan ”svenska” sexsäljare inte skulle acceptera något sådant.

Attityder för och emot

Ett flertal intervjupersoner vid Stockholms prostitutionsenhet anser att sexköpslagen är bra för att den fokuserar på efterfrågan som det grundläggande problemet. En representant vid prostitutionsenheten i Stockholm motsätter sig åsikten att sexköpslagen har påverkat situationen till det sämre för sexsäljare, och menar att de tvärtom blir mer tagna på allvar vid misshandel, etc. Bland de sexsäljare vi talat med finns det dock personer som hävdar att de inte behöver sexköpslagen för att anmäla misshandel och övergrepp eftersom det redan finns lagar för att göra det. En sexsäljare anser att sexköpslagen fått negativa effekter då sexköpare inte vågar anmäla när de kommer i kontakt med människohandel eftersom sexköparna själva gjort sig skyldiga till brott. Å andra sidan uppger exempelvis polisen i Göteborg att de får anonyma tips från sexköpare som misstänker människohandel. En sexsäljare i Mellansverige menar att det kan finnas en rädsla bland sexköpare som gör det svårare att använda säkra mötesplatser. Istället har mötesplatserna blivit mer undanskymda, som skogsdungar, avlägsna trapphus och kontorslokaler där kunderna inte riskerar att bli upptäckta.

Enligt en intervjuperson verksam inom Stadsmissionen i Göteborg är det ingen som väljer att vara i prostitution. Sexsäljare skulle enligt honom hellre vilja ha ett annat liv – förutom kanske ett fåtal sexsäljare inom eskort och lyxprostitution. Han pekar på att sexsäljare därför inte är hjälpta av att det enligt lagen är tillåtet att sälja sexuella tjänster. Enligt honom ville därför många sexsäljare - i diskussionerna som föregick sexköpslagen – att det också skulle bli olagligt att sälja sexuella tjänster. På så sätt skulle fler kunna få möjlighet att ta sig ur prostitution.

En intervjuad f.d. ”prostituerad” (hennes självbenämning) anser att sexköpslagen kan verka avskräckande och att detta är positivt; ju svårare det är att ”prostituera sig” desto mindre blir fenomenet. Hon säger att hon skulle bli förbannad om myndigheter accepterade prostitution och att det vore höjden av människoförakt. Enligt henne har de i prostitution (som säljer sexuella tjänster) samma rättigheter som andra medborgare. Inget hindrar dem från att starta ”massageverksamhet”, och sälja sexuella tjänster under en sådan täckmantel. Hon påpekar även att ”horstigmat” inte skulle försvinna om prostitution legaliserades. Emellertid finns även sexsäljare som kritiserar sexköpslagen i termer av tabubeläggning, svagt rättsskydd och otydliga skatteregler. Dessa kombinerade brister skapar enligt en intervjuperson en rädsla hos sexsäljare att blanda in myndigheter, t.ex. när de blivit utsatta för bedrägeri eller blivit illa behandlade (intervjusvar via e-post):

> Angående våld: klart det finns knäppskallar som söker sig till tjejer som de kan få sex av mot pengar. Det är lite öppet mål så att säga att komma åt oss. Men på det stora hela få fall av våld eller våldtäkt. Själv har jag blivit utsatt dock för stöld, våldtäkt- med inslag av tvång och lätt våld och bedrägeri i samband med mitt eskortutövande. Sällan hot, även om det förekommit. Vanligt är även att personer försöker finna vår verkliga identitet som för o sätta oss på plats eller visa hur sårbara vi skulle kunna vara- detta upplevs ofta som lite otäckt och störande. Det stora problemet är att jag med andra är rädd för att kontakta polis angående sådana här ärenden även om man mått dåligt. Rädslan består i en rättegång som hänger ut mig som privatperson som hora samt att man kan bli impopulär som eskort om man röjer kunder inför deras familjer genom domstolsprocess. Stöld några gånger kanske är bättre då även om det inte är rätt. Det upplevt svaga rättsskyddet är ett problem. Grunden är då främst att sexköp är olagligt och därmed dubbelt tabubelagt. Eftersom skattereglerna är tydliga på en punkt- att näringsidkande som hora ska generera skatt till staten men otydlig som få på hur det ska gå till så är tjejer också bekymrade över att blanda in myndigheterna när de blir illa behandlade.

Samma sexsäljare som citeras ovan anser dessutom att det borde finnas möjlighet att registrera företag och betala skatt för att öppet sälja sexuella tjänster. Bokföring, kvitton och kundregister är i dagsläget svåra att upprätta pga. sexköpslagen. Det kan enligt henne innebära att man får dåligt rykte och därmed omöjliggör sin verksamhet bland kunder. Samtidigt finns det intervjupersoner inom socialtjänsten som påpekar att alla sexsäljare kanske inte vore villiga att betala skatt även om det hade varit enklare att göra det.

Som synes ovan, går åsikterna isär om sexköpslagen. Vissa är positivt inställda, medan andra menar att den har negativa effekter. Åsikterna tycks inte vara direkt kopplade till det intervjupersonerna representerar. En del socialtjänstrepresentanter är för, andra emot - detsamma gäller för sexsäljare och övriga intervjuade.

Offentlig diskussion och vedertagna föreställningar

I Sverige är prostitution ett tidvis hett debatterat ämne, som ständigt återkommer med olika förtecken [32, 33, 34, 35, 36, 37].

I princip samtliga intervjuade sexsäljare (oavsett ståndpunkter) i denna kartläggning upplever problem med att få ta plats, få gehör och bli korrekt tolkade i den offentliga debatten, vilket även framförs av sexsäljare i andra intervjubaserade studier [19, 35]. De sexsäljare som vi har talat med tar från olika perspektiv upp vad de anser vara missförstånd hos allmänheten. Några menar att det är en missuppfattning att all prostitution skulle vara likställd med människohandel eller att alla sexsäljare är missbrukare eller offer för någon form av utnyttjande. Vissa sexsäljare poängterar i våra intervjuer att de är emot människohandel men inte emot prostitution och att dessa inte ska sammanblandas. Andra kritiserar tanken på att prostitution kan vara frivillig och räknas som vilket arbete som helst. Enligt de senare är prostitution snarare jämförbar med våldtäkt eller misshandel.

En intervjuad f.d. ”prostituerad” (hennes självbenämning) uttrycker oro för sentida debatt kring prostitution, som hon anser är missvisande och som förringar det lidande som den innebär och att människor far illa i prostitutionen. Hon anser att ”prostituerade” som förskönar prostitution har intresse av att förtränga att de far illa, och dessutom av att legitimera sina livsval. Hon upplever att kritiska röster om prostitution, att den inte är bra och borde motverkas, inte hörs tillräckligt i debatten. Andra intervjuade sexsäljare hävdar tvärtom att det är positiva röster och erfarenheter om prostitution som censureras och tystas.

Diskussion kring aktörer på sexmarknader kretsar ofta kring en offerstämpling av sexsäljare. Intervjupersonen ovan (f.d. ”prostituerad” som är kritisk till prostitution) menar att debatten har svängt, nu ligger det på den enskilde med erfarenhet av prostitution att bevisa att hon eller han har farit illa. Tidigare fick man enligt denna intervjuperson gehör för att prostitution gav negativa erfarenheter och stöd utan att bli ifrågasatt. Hon anser att det är värre att inte bli tagen på allvar än att bli tagen som offer.

En representant för polisens traffickinggrupp i Göteborg berättar att personer utsatta för människohandel för sexuella ändamål kan bli kränkta av att utmålas som offer av myndigheter och andra aktörer. De vill enligt honom inte att man ska tycka synd om dem och de poängterar att de delvis valt själva.

En sexsäljare i Göteborgstrakten berättar att man som sexsäljare får negativa reaktioner i media och debatt om man säger att man mår bra och anser att man varken har blivit utnyttjad eller är offer. Hon påpekar att inte alla mår dåligt av prostitution och undrar vilken människa som inte blir utnyttjad i någon form eller något sammanhang.

Stereotyper kring maktlösa oskuldsfulla offer (sexsäljande kvinnor) och maktfullkomliga förövare (sexköpande män) kan enligt KAST i Göteborg innebära att personer som inte passar in i bilden inte uppmärksammas. Därmed hjälper gängse föreställningar till att dölja vissa fenomen, exempelvis kvinnor som köper sexuella tjänster eller män som säljer sexuella tjänster.

Prostitution är tabu att tala om

Intervjupersoner inom socialtjänsten menar att prostitution är ett så känsligt och tabubelagt ämne att professionella inom socialtjänst, skola och i terapiverksamhet inte förmår fånga upp eller hantera frågor kring detta (se även enkätdelen). Liknande problem framkom även i den föregående kartläggningen [2]. Intervjupersoner berättade då om att personer med prostitutionserfarenhet hade haft mångårig kontakt med socialtjänst, psykiatri och andra myndigheter utan att dessa känt till prostitutionserfarenheterna. Om prostitutionen blev känd hade det uppstått problem med att hantera detta.

Representanter för KAST i Göteborg berättar att det är vanligt att lärare i sex och samlevnad samt terapeuter inte kan hantera samtal om sexköp och liknande teman. Exempelvis så slussar familjerådgivningen vidare heterosexuella par till KAST för att de inte anser sig kunna hantera fall där mannen tittar på porr och paret söker behandling för detta.

En representant på prostitutionsenheten i Stockholm berättar om problem som kan uppstå när socialtjänst och polis inte vågar se att pojkar säljer sexuella tjänster för att det är en känslig fråga. I likhet med flera andra aktörer påpekar representanter från KAST i Göteborg att stereotyper kring vem som säljer och köper sexuella tjänster förblindar för det faktum att även pojkar och män säljer sexuella tjänster, inte bara personer som anses stämma in på den gängse bilden av sexsäljare.

Kartläggningen av prostitution via Internet

Utveckling och organisering av prostitution via Internet

I den databas som upprättades har information om 299 unika webbadresser sparats, där personer verksamma i olika delar av Sverige säljer sexuella tjänster. På de flesta av dessa förekommer endast en person. Fyra stycken innehåller information om fler, i ett fall två kvinnor och i tre fall en kvinna och en man. Sammanlagt har 304 säljare av sexuella tjänster påträffats. Av dessa är 247 kvinnor och 57 är män.

Man kan spekulera i om vi hade påträffat fler säljare, om insamlingsperioden varit längre eller om insamlingen skett under en annan tidsperiod. I en kartläggning av prostitution via Internet begränsad till Stockholmsområdet [38] under perioden 1 mars till den 31 augusti 2005 (dvs. under 6 månader) påträffades 327 personer, varav 272 kvinnor och 55 män (Därmed är det inte säkert att samtliga dessa personer har sin hemvist i Stockholm. Det kan också förekomma personer som besökt Stockholm under en viss period). I den kartläggningen upptäcktes alltså något fler säljare i ett geografiskt mer begränsat område än vårt. I en kartläggning av Öresundsregionen fann man 65 olika personer som sålde sexuella tjänster via Internet [19]. I den studien samlade man information under en åttamånadersperiod 2006.[8] Utifrån detta kan man anta att vi förmodligen hade påträffat information om fler säljare om vi utökat insamlingsperioden. Vi skriver ”förmodligen” då vi inte med säkerhet kan veta detta; skillnaderna kan också bero på tolkningar, gränsdragningar och uppfattningar av ”det ögat ser”. Det kan också vara så att de faktiskt finns färre säljare nu än för något år sedan på de undersökta webbplatserna. Säljare kan ha flyttat sin information till andra webbplatser, som inte fångats upp i vår undersökning. Internet och de olika webbplatserna förändras också. På den portal som varit dominerande inom fältet har exempelvis ett betalningsförfarande införts så att det nu kostar pengar att ta del av informationen om sexsäljare. Detta har enligt uppgift inneburit att portalen tappat mark i konkurrens med andra webbplatser.

[8] Samtliga tre delstudier - de tidigare i Stockholm och Öresundsregionen samt vår Internetkartläggning - har dock använt sig av liknande metoder då de alla har konsulterat Glykol. I denna mån är de jämförbara.

Marknadsföring

På vissa av webbplatserna förekommer det uppgifter om etnicitet eller dylikt som ger viss upplysning om säljarens etniska bakgrund. ”Asiatisk”, ”brasilianska”, ”engelsk”, ”latinamerikansk”, ”helsvensk”, ”exotisk” eller olika varianter på ”färgad” och ”mörkhyad” är exempel på detta. Denna typ av upplysningar finns hos både de kvinnliga och de manliga säljarna. Bland kvinnorna finns det också de som uppger andra fysiska attribut som möjligtvis är menade att indikera etnisk bakgrund, så som ”brunett” eller ”blondin”. Säljaren kan använda denna typ upplysningar i marknadsföringssyfte och köparen å sin sida kan basera sitt val på sådan information. Etnicitet har i olika sammanhang visats vara en central faktor vad gäller preferenser hos både säljare och köpare av sexuella tjänster [14, 20, 25]. Språket som används i annonserna är mestadels svenska. Knappt en tredjedel av annonserna är dock på engelska, men här framgår det ändå tydligt att personerna är verksamma i Sverige.

På de flesta av webbplatserna (271 st.) finns uppgifter om säljarnas *ålder*. Knappt 150 av kvinnorna uppger att de är mellan 18 och 30 år och drygt 70 kvinnor säger sig vara mellan 31 och 50 år. Ett fåtal (tre st.) anger att de är över 50 år. Drygt 30 av männen uppger att de är mellan 18 och 30 år och 20 män säger sig vara mellan 31 och 50 år. Således uppger de flesta av säljarna att de är mellan 18 och 30 år. Ingen säger sig vara under 18 år, men hur detta egentligen förhåller sig vet vi inte. Denna åldersfördelning känns igen från andra studier av prostitution via Internet. I den ovan nämnda kartläggningen av Stockholmsområdet var drygt 80 procent (247 personer) mellan 17-30 år.[9] I kartläggningen av Öresundsregionen var också flertalet inom åldersspannet 21-30 år [19].

Ålder kan också användas i marknadsföringssyfte. Det blir tydligt i de diskussioner som förs bland både kunder och säljare i olika fora. Här finns det personer som menar att det finns kunder som föredrar äldre kvinnor, medan andra framhåller fördelar med yngre kvinnor. Kunderna kan också diskutera kvinnornas ålder i termer av ”falsk marknadsföring” - att kvinnor uppger att de är yngre än vad de faktiskt är[10] [19].

Målgrupper

På de flesta av webbplatserna – 271 stycken - framgår det vilken målgrupp man vänder sig till. Majoriteten vänder sig till män. Ett 20-tal vänder sig till såväl män som kvinnor. Drygt 15 vänder sig enbart till kvinnor. Knappt tio kvinnor som säljer sexuella tjänster vänder sig till både män och par. Några kvinnor vänder sig till par och till andra kvinnor. Det finns också en handfull exempel på att män och kvinnor säljer sexuella tjänster som par. Sådana par vänder sig till män, kvinnor och par. Drygt tio män anger tydligt att de är transexuella och dessa vänder sig uteslutande till män. Drygt 25 av de manliga säljarna vänder sig till andra män och tio riktar sig till män, kvinnor och par.

---

[9] Endast en person uppger sig vara under 18 år – en sjuttonårig man.

[10] Liknande diskussioner om åldern på män om säljer sex har vi dock inte påträffat.

I vissa fall finns det också restriktioner och begränsningar beträffande målgrupperna (vilket också bekräftas av vår intervjustudie). I drygt 15 av annonserna finns sådana begränsningar i ålder. En enstaka annons innehåller en övre åldergräns; denna person vill inte ha kunder över 50 år. Övriga har en nedre gräns. Det vanligaste är att man inte vill ha kunder som är under 30 år, men även 18, 20, 25 och 40 år förekommer som en nedre åldersgräns. I den tidigare nämnda Öresundsstudien nämns också åldersrestriktioner. I den studien gjordes dessutom intervjuer med några kvinnor som säljer sexuella tjänster via Internet. Flertalet av dem föredrog kunder över 25 år och hänvisade till ”mognad”. Enligt dessa kvinnor kan köpare under 25 år vara alltför respektlösa och osäkra. I en annan Internetkartläggning från samma region finns liknande uppgifter, med exempel på kvinnor som helst bara träffar köpare som är över 30 år – ”män över 30 år vet hur man ska behaga och behandla en kvinna” [24].

Ytterligare en restriktion som är synlig gäller köparnas etnicitet/bakgrund, vilket också bekräftas av de personer med egna erfarenheter av prostitution som vi intervjuat. Det finns säljare som tydligt uttrycker i sina annonser att de endast tar emot ”svenska män”. Andra ger uttryck för föreställningar om män som definieras utifrån viss etnicitet/nationalitet i samband med att de nämner vilka man inte tar emot, exempelvis ”muslimska män”, ”sydländska män” och ”araber”. I Olssons studie av Öresundsregionen uttalar sig en f.d. eskort, ”Ellen”, om detta:

> Nästan alla eskortflickor gör begränsningar gällande ursprung. Man undviker de baltiska länderna, arabländer och Afrika. Slaviska länder undviks också ofta. Detta på grund av att de har en tendens att pruta samt att de i många fall inte visar kvinnor respekt. Även om alla från de här länderna inte är otrevliga, så är många av dem det, och eskortflickor som är måna om sin säkerhet undviker därför dessa kunder. [19]

Både utbud och efterfrågan på sexmarknader organiseras således ofta efter etniska stereotyper [20]. Sådana uppfattningar om män av varierande (företrädesvis definierade som icke-svensk) bakgrund exemplifierar hur sexmarknader struktureras; aktörer rangordnas sinsemellan utefter status i samhället [7]. Med andra ord: En persons sexuella tjänster må vara till salu till sociala grupper som står över denna person i samhällshierarkier, men inte till dem som räknas som underordnade. Från säljarens sida kan det kanske också finnas en tanke om att minimera risker då man helst undviker kunder som uppfattas som respektlösa.

Geografiskt verksamhetsområde och hemvist

Den prostitution som förmedlas via Internet tycks ha en viss geografisk spridning över Sverige. I merparten av annonserna (276 st.) framgår det i vilket område säljaren är verksam – dvs. var den sexuella tjänsten kan utföras (vilket inte behöver innebära att säljaren också har sin hemvist i detta område, se nedan). I 159 annonser anges verksamhetsområdet vara Stockholm, i 33 annonser anges Göteborg, i 16 Malmö, Örebro 5 och Västerås

respektive Sundsvall nämns i 4 annonser. Andra svenska städer som nämns är Arvika, Borås, Eskilstuna, Gävle, Helsingborg, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Landskrona, Linköping, Luleå, Lund, Motala, Norrköping, Nässjö, Oskarshamn, Skövde, Sundsvall, Tidaholm, Uddevalla, Umeå, Varberg, Vetlanda och Västervik. Det förekommer också att man är mycket specifik och anger en viss stadsdel som sitt verksamhetsområde. Vanligare är dock att man anger ett betydligt större område för sin verksamhet, exempelvis en region så som ”Skåne med omnejd”.

I ett trettiotal annonser används begreppet ”reser” vilket tyder på att personen kan komma till den plats som önskas. Det framkommer dock inte här om det rör sig om resor inom Sverige eller internationellt. I ett tiotal annonser finns dock specifika uppgifter om internationella resor. Bland annonserna finns exempelvis följande resemål: Oslo, Köpenhamn, Italien, Hamburg, Amsterdam, Danmark, Frankrike, Grekland, Schweiz, Storbritannien, Spanien, Holland, USA, Australien, Kanada, Skandinavien, Europa, Paris samt Mellanöstern.

Ett antal säljare anger att de är verksamma i flera städer inom en viss region. I dessa annonser framgår det vanligtvis vilka datum säljaren befinner sig i en viss stad. Det kan exempelvis finnas en kalender där köparen kan se vilka tider, platser och dagar som är redan bokade och vilka som är möjliga att boka. I några fall finns också tydliga resvägar beskrivna. Säljaren kan då befinna sig ett visst antal dagar i en stad, för att sedan åka vidare till en annan osv. När rutten är klar, kan den sedan börja om. Några exempel på sådana rutter i annonserna är:

- Jönköping – Borås – Göteborg – Skövde – Tidaholm – Uddevalla – Nässjö – Vetlanda
- Köpenhamn – Malmö – Lund
- Köpenhamn – Malmö – Stockholm
- Norrköping - Jönköping – Kalmar – Västervik - Oskarshamn

Liknande rutter fanns också i den tidigare nämnda kartläggningen av Stockholmsområdet. Där hittade man dock ingen information om rutter som inkluderade Malmö, vilket författarna till den kartläggningen undrade över. Kanske beror de olika resultaten i denna respektive den tidigare Stockholmsbaserade kartläggningen i detta avseende på skilda sökstrategier, eller på att det nu har tillkommit säljare som också omfattar Malmö.

Exemplen ovan har hämtats från annonser med kvinnliga säljare. De manliga säljarnas rutter är annorlunda. 29 av männen anger att de reser, varav 25 reser internationellt.

De beskrivande texterna tyder på att själva mötet oftast sker på ett hotell. Ytterligare en variant är att säljaren besöker köparen i dennes hem, men det tycks vara förhållandevis ovanligt. Att resa till köparen eller till dennes hotellrum benämns som ”outcall” i annonserna, att ta emot köparen på ett eget ställe följaktligen som ”incall”.

I merparten av annonserna (279 st.) finns också information om var säljaren har sin hemvist. Detta sammanfaller i stort med uppgifterna om de geografiska verksamhetsområdena. Således är flest hemmahörande i Stockholm, därefter Göteborg och Malmö. En knapp handfull har sin hemvist i

Örebro respektive Västerås. Andra svenska städer och orter som nämns är: Borås, Eskilstuna, Gävle, Haninge, Halmstad, Helsingborg, Jönköping, Kalmar, Karlstad, Kiruna, Linköping, Luleå, Lund, Motala, Norrköping, Nässjö, Sundbyberg, Sundsvall, Säve, Torslanda, Uddevalla, Uppsala, Umeå, Varberg, Västerås och Växjö. Det finns också de som uppger en region som hemvist, exempelvis Skåne, Halland eller Norrland. Andra uppger sig höra hemma utanför Sverige, t.ex. Brasilien, Gent, London, Helsingfors eller ”Södra Europa”.

Kondomanvändning

På 187 av webbplatserna saknas det information om kondom ska användas eller inte. Om det finns eventuella krav på kondom hos dessa säljare och hur dessa krav i sådana fall ser ut, vet vi alltså inget om. På resterande 112 platser finns det dock sådan information. Merparten av dem, knappt 70 webbplatser, anger krav på kondom. Knappt 40 uppger dock att det inte är ett krav i samband med oralsex. Enstaka exempel finns också på att kondom endast krävs initialt eller att det krävs ”ibland”. Några kan också tänka sig sexuella kontakter utan kondom om köparen ”har ett intyg”. 66 kvinnor har krav på att kondom används vid all sexuell kontakt, fyra anger möjligheter till oskyddade sexuella tjänster och 36 erbjuder oralsex utan kondom. Av männen är det fem som tar upp kondomanvändning. Två av dem har kondomkrav vid all sexuell kontakt, två erbjuder oralsex utan kondom och en anger krav på kondom ”ibland”.

Mönstret känns igen från de övriga Internetkartläggningarna som vi tidigare refererat till. På en stor del av webbplatserna finns ingen information alls, många säljare uppger kondomkrav vid alla sexuella kontakter, medan en relativt stor del inte kräver kondom i samband med oralsex.

Kontaktvägar

På webbplatserna finns det olika sätt för en köpare att ta kontakt med en säljare. På 18 platser finns det exempelvis ett webbformulär, där användaren (köparen) kan skriva in ett meddelande direkt på webbsidan som sedan skickas till mottagaren (säljaren). Det vanligaste tycks dock vara att man anger ett eller flera telefonnummer (206 platser) och/eller en e-postadress (124 platser) som köparna kan använda sig av.

De som varken har e-postadress eller telefonnummer är framför allt de som är medlemmar i något forum, så att användaren måste betala i förväg för att få tillgång till kontaktinformation. Användare uppmanas här att skicka ett SMS till ett visst nummer och får då en kod som svar. När koden skrivs in på webbsidan förflyttas användaren till en webbplats med ytterligare information om kvinnan/mannen som säljer sexuella tjänster. Här återfinns också e-post och/eller telefonnummer. Denna teknik används, som tidigare nämnts, numera på en av de (tidigare) mest etablerade webbplatserna i prostitutionssammanhang, Sekreterarakademin.

Att ta betalt för information på detta sätt kallas för *gated information services* – det finns en port och som användare måste man betala för att få tillgång till informationen. En vanlig överenskommelse mellan de aktörer som

äger informationen och teknikföretaget som möjliggör betalningen via SMS är att intäkten delas 50/50. I exemplet med Sekreterarakademien innebär detta att aktören som äger denna portal tjänar 15 kronor och teknikföretaget 15 kronor på att en användare vill ha kontaktuppgifter till säljaren. Detta är ett exempel på hur en direkt aktör (ägaren av Sekreterarakademien) och en indirekt aktör (teknikleverantören) tjänar pengar på kontaktförmedling mellan säljare och köpare av sexuella tjänster.

Benämning av verksamheter

Vi har tidigare kommenterat vilka typer av tjänster som erbjuds och det språkbruk som används för att informera om detta. När det gäller verksamhet är begreppet eskort vanligt – det används av 232 personer när de beskriver sin verksamhet. Men ett fyrtiotal personer använder också uttryck som anger att eskortverksamheten är en mindre del av deras liv. Således återfinns formuleringen ”hobbyeskort” (det mest frekventa) och uttryck som ”student”, ”arbetar extra som”, ”bisyssla”, ”deltids”, ”på fritiden”, ”extrainkomst”, ”extrajobb”, ”extraknäck” och ”fritidssysselsättning” i anknytning till ordet eskort på annonserna. Sådana uttryck kan vara ett säljargument då det kan tolkas som att säljaren gillar att erbjuda sexuella tjänster (vilket vissa intervjupersoner anger är en efterfrågad aspekt som lockar köpare), eller ett sätt för säljarna att markera att de inte säljer sexuella tjänster mot sin vilja, exempelvis att de inte är offer för människohandel för sexuella ändamål. Så kan man också eventuellt i vissa fall tolka uttryck som ”helsvensk” som också förekommer när säljarna beskriver sin bakgrund. Det antas ofta att det bland sexsäljare med migrationsbakgrund finns större risk för att dessa säljer sexuella tjänster ofrivilligt. I detta kan säljarnas och köparnas intressen mötas. Dels kan det finnas anledning för säljarna att framföra att de inte är offer, dels synes det bland kunderna finnas en uppfattning att de som köper sexuella tjänster av offer för människohandel är moraliskt sämre kunder [24]. Naturligtvis kan denna diskussion problematiseras om man också inkluderar de som är offer för sådan människohandel eller som av andra skäl ofrivilligt befinner sig i prostitution.

Det finns också en annan diskurs där ”den andre” exotiseras och där en utländsk bakgrund i sig kan vara ett försäljningsargument. Etnicitet är, som tidigare nämnts, på flera sätt traditionellt centrala för sexmarknader, i synnerhet när det gäller exotisering av ”den andre”, både i Sverige och internationellt [10, 15].

Teknologi

119 av säljarna – 106 kvinnor och 13 män – har en egen webbsida. Månsson och Söderlind [16] fann vid sitt undersökningstillfälle våren 2003 mellan 80 och 100 svenska kvinnor som drev en egen webbplats för sexuella tjänster. Någon större förändring i detta avseende kan alltså inte ses mellan ovan nämnda undersökning och vår.

Som nämnts i metodavsnittet finns det olika slags webbsidor. En del är vanliga HTML-sidor – enkla, statiska sidor med bilder och texter. Informationen måste placeras på en server och här använder sig i regel den som har

webbsidan av ett webbhotell vilket kan kosta mellan 30 och 100 kronor i månaden. Det finns både enkla och mycket avancerade webbsidor – och ett brett spektrum däremellan. En avancerad webbsida kan innehålla funktioner som gästbok, möjlighet att kommentera eller betygssätta, kalender, bildspel, video, nyhetsbrev, ljudfiler, videofiler, flashanimationer etc. Det är dock inte alltid mängden tekniska lösningar som avgör vilka uttryck en webbsida tar sig. Det handlar också i stor utsträckning om innehåll och design. Medan vissa webbsidor har en amatörmässig estetik uppvisar andra sidor en högst professionell sådan. Även detta kan handla om vilka målgrupper och preferenser säljaren inriktar sig på.

Vissa forum är klart dominerande. 54 av de 299 annonserna hittar vi på ”Stockholm City Escorts”, 49 st. på ”Sekreterarakademin”. 41 annonser finns på ”Sexyescorts”, därefter i fallande skala: ”Stockholmstjejer” (35 st.) ”Razboards” (21) st., ”Adultforums” (18 st.) samt ”Escorts Sweden” och ”Escorts Thumblogger” (14 st. vardera). Resterande 53 annonser är utspridda och faller inom kategorin övrigt.

Kommentarer om utvecklingen

Som tidigare nämnts har Glykol (uppdragstagarna för Internet-delen av denna kartläggning) genomfört och medverkat i en rad kartläggningar av prostitution via Internet [ex. 16, 39]. Detta ger en möjlighet att reflektera över några väsentliga frågor och utvecklingen över tid.

Information och teknik

En central aspekt i detta sammanhang är att *information om personer som säljer sexuella tjänster har ett marknadsvärde*. Värdet ligger i att informationen är organiserad och sammanställd – delar eller stycken av informationen kan i sig vara gratis. Sättet att kommunicera denna information förändras dock över tid. I en undersökning av prostitution och Internet från år 2000 i RFSU:s regi framkom att det fanns en marknad för listor över telefonnummer till personer som sålde sexuella tjänster [39]. Marknadsföringen bestod i att kunna erbjuda ”den mest uppdaterade telefonlistan”. Genom att betala in 300 kronor till ett postgironummer kunde man få telefonlistan tillsänd sig via e-post. I en senare studie, det s.k. Nätsexprojektet vid Göteborgs universitet år 2003 och 2004 hade försäljningen av denna typ av telefonlistor i stort sett upphört [16]. De ersattes av listor på webbsidor. E-postlistor och nyhetsbrevslistor ersattes i sin tur av forum och andra samlingsplatser – i linje med utvecklingen inom informations- och kommunikationsteknologin i stort.

Samlingsplatsernas ekonomi baseras på reklam. Här är det användarens uppmärksamhet som har ett värde. Annonsören kan exempelvis betala för varje besökare som klickar på en annons (CPC-modellen – *cost per click*) eller betala en viss summa för varje tusental besökare som annonsen visas för (CPM-modellen – *cost per mille*). En tredje variant är att ägaren till webbplatsen får en fastställd andel av det som besökaren slutligen spenderar på annonsörens webbplats, s.k. provisionsförsäljning (CPA-modellen – *cost*

per acqusition) [16]. På så sätt omvandlas användarens uppmärksamhet till kronor och ören.

I ett bredare perspektiv kan man således säga att allt eftersom Internet utvecklas får det inverkan på prostitutioner. I det ovan nämnda Nätsexprojektet under 2003 och 2004 sågs ett antal enkla, egenutvecklade och amatörmässiga tekniska lösningar. Ett sådant exempel är webbkameror som då var i sin linda. I dag är användningen av sådana välutvecklad och integrerad i annan teknik. Utvecklingen av betalsystem har också haft inverkan på området. Som skildrats ovan har betalsystem via mobiltelefoni (SMS) fått ett genomslag när det gäller möjligheten för aktörer att kunna ta betalt för information om personer som säljer sexuella tjänster.

Gränsdragningar

En viktig aspekt som kan relateras till utvecklingen är den ständigt närvarande *gränsdragningsproblematiken.* Vi har här avgränsat oss till att kartlägga information på Internet om *fysiska sexuella tjänster som säljs i ersättning mot pengar*. Det finns dock gott om gråzoner i Internetvärlden när det gäller detta område. Ett sådant är de webbplatser dit personer som är intresserade av sexuella kontakter vänder sig för att hitta likasinnade. Här finns det ett förhållandevis stort flöde av annonser. I vissa fall kan det tolkas som att ersättning förekommer i samband med dessa kontakter. I de flesta fall rör det sig dock troligtvis om icke marknadsmässiga kontakter. Det finns dock webbplatser inom denna bransch som i sin framtoning antyder att det kan handla om kontakter som närmar sig gråzoner till prostitution. Detta bekräftas även av våra intervjuer med sexsäljare som lagt ut förtäckta annonser som potentiella ”flickvänner” och ”knullkompisar” då webbsidor för prostitution ofta tas bort snabbt (se intervjudelen).

Ett annat exempel på gråzon är då företrädesvis unga personer visar upp sig i sexuellt laddade situationer i webbkameror mot betalning. Som tidigare berörts - hur ska man se på denna typ av tjänster med sexuella innebörder mot betalning, där ingen fysisk kontakt förekommer?

Grooming

Ovan har bl.a. olika slags gränsdragningsproblem diskuterats. Ytterligare ett sådant exempel som vi inte har undersökt är den typ av forum där vuxna söker kontakt med barn och unga i sexuella syften, s.k. *sexuell grooming*. Brå (Brottsförebyggande rådet) har granskat detta närmare i en rapport. Vi återger här några av resultaten och resonemangen som kan vara av intresse i relation till vår kartläggning.

Begreppet grooming står för en process där en förövare skapar möjligheten att sexuellt förgripa sig på ett barn genom att först vinna barnets tillit. Det kan betraktas som en manipulationsprocess som tjänar flera syften: att bryta ner offrets motstånd mot sexuella handlingar, att skapa en situation eller situationer där sexuella övergrepp kan ske och att samtidigt göra det mindre sannolikt att barnet berättar om övergreppen för andra. Internets expansion har skapat en ny potential för denna typ av kontakter [40].

Brås kartläggning visar att det är långt ifrån ovanligt att ungdomar i 14-15-års-åldern – särskilt flickor – uppger att de blivit föremål för kontakter

som de själva upplever som sexuella från okända personer som de tror eller vet är vuxna. Större delen av dessa kontakter tas via Internet. Det visar sig också att de ungdomar som mest sannolikt ligger i riskzonen för att stämma träff med vuxna med sexuella intentioner förmodligen utgör en relativt sårbar samling individer. Bland dessa ungdomar finns exempelvis en överrepresentation av dem som uppger umgängesmönster och beteenden som anses utgöra en del i ett generellt risktagande. Problem inom familj och skola, utsatthet för mobbing och för stöld- och våldsbrott är också betydligt vanligare i denna grupp.

I Brås kartläggning gjordes också en webbundersökning för att närmare studera karaktären av dessa Internetkontakter. Här framkommer bl.a. att webbkameran fått stort genomslag bland män som använder Internet för att ta kontakt med barn i sexuellt syfte. Exempel finns på hur vuxna försökt få barnen att visa upp sig i webbkameran eller att delta i webbcamsex (exempel på detta återfinns också bland polisanmälningar som Brå granskat). Kanske mest relevant för vår del är att det också finns exempel på hur vuxna försökt få träffa de unga utanför nätet genom att erbjuda pengar för sexuella tjänster. Det går dock inte att uppskatta omfattningen av detta, då urvalet av ungdomar inte är representativt. Däremot kan man dra slutsatsen att denna typ av kontakter faktiskt förekommer, något som också åskådliggörs bland polisanmälningar som Brå granskat. Man har tagit del av nio stycken sådana anmälningar där brottsoffren i dessa fall är i åldrarna 14-17 år och sju av nio är flickor. Gärningsmännen är mellan 25 och 49 år. Knappt hälften av flickorna har varit offer för samma gärningsman (den. s.k. Alexandramannen). Kontakten har i två fall knutits via en kontaktsajt på Internet, i övriga fall via vanliga chattsidor eller communities.

Det finns också andra studier som berör detta. I en studie av Mediarådet [41] svarar 15 procent av de unga att de någon gång har råkat ut för att någon på Internet pratat sex med dem utan att de vill, 10 procent svarar ”någon enstaka gång”, medan 76 procent aldrig varit med om det. Det är betydligt vanligare att flickor råkar ut för detta (23 procent) än pojkarna (7 procent). Andelen som varit med om att någon talar om sex med dem utan att de själva vill det har dock minskat, 2006 svarar 76 procent ”nej” på frågan mot 63 procent 2005.

9 procent av de unga har träffat en person i verkligheten som de tidigare bara haft kontakt med på Internet. Bland högkonsumenter av Internet är andelen 16 procent. [41]

Allt fler barn och ungdomar får ofrivilligt och frivilligt ta del av avancerat pornografiskt material på Internet. Flera unga har känt sig oroade, rädda, kränkta och önskar att de aldrig hade stött på detta material.

Unga erbjuder också i ökad omfattning själva sexuella tjänster över nätet, såväl posering med hjälp av webbkamera som direkt kontakt [42]. ”Amatörerna” värdesätts inom pornografin, ibland mer än de professionella. Genom Internet hittar detta intresse nya kanaler genom s.k. ”gör det självpornografi”, alltså att på nätet lägga ut naken- eller samlagsbilder på sig själv eller sina partners [43].

Rörlighet

I olika sammanhang beskrivs den stora *rörligheten på Internet* (se exempelvis Socialstyrelsens tidigare kartläggningar). Webbplatser förändras ständigt, nya sidor uppstår, andra läggs ner, tekniken utvecklas etc. En och samma person kan annonsera på flera olika webbplatser under olika namn. I den nu gjorda kartläggningen har vi kunnat iaktta hur annonser på portalerna byter plats och webbadress från dag till dag. Det kan vara ett sätt för att få användaren – kunden – att uppleva en större rörelse på webbplatserna än vad som faktiskt är fallet. Dessutom blir det svårare för en utomstående att bevaka området under en viss tid, dvs. att göra en kartläggning på det sätt som vi gjort. Man får ett intryck av en stor ogripbar flyktighet, som gör information om prostitutionskontakter svår att fånga. Ett sätt att motverka denna upplevelse kan vara att visats i miljön regelbundet under en längre tid. Då är det lättare att avgöra när det faktiskt är nya aktörer som dyker upp eller om är samma aktörer som byter forum. Det är framför allt vid tillfälliga och kortvariga nedslag som denna miljö kan uppfattas som övermäktig och ostrukturerad.

Marknadsföring

Det är också möjligt att se vissa *marknadsföringsstrategier* bland de annonser vi hittat. Konkurrensen mellan säljare skapar ett marknadsföringsbehov. Personens yttre och de tjänster hon eller han erbjuder, är två i sammanhanget viktiga variabler. Det finns också andra.

Etnicitet är (som tidigare nämnts) något som antyds mer eller mindre tydligt i flera av de annonser vi studerat. Genom detta kan signaler ges om att man är udda och exotisk. Vi har dock också återkommande sett att man framhäver ”svenskhet”. Detta kan eventuellt vara ett försök att motsvara kunders preferenser för ”svenskhet”, eller vara ett sätt att motverka misstankar om att man är ett offer för människohandel för sexuella ändamål.

I linje med detta kan man också se budskap från säljare om att man gör detta av egen fri vilja, att det inte finns något tvång, att man inte säljer sexuella tjänster på heltid utan som hobby etc.

”Att vara ny” synes också vara något positivt i denna miljö. Vi har sett exempel på uttryck som ”ny tjej i Skåne”, ”ny villig kvinna i Stockholm”.

Däremot är det inte lika tydligt att man konkurrerar genom priser på Internet. Priserna på en och samma tjänst kan visserligen variera något, men då är det främst att erbjuda en dyrare tjänst som används som säljargument. Att sälja en viss tjänst billigare än vad andra gör för att på så sätt locka flera kunder, förekommer så vitt vi kan se inte på Internet för tjänster i Sverige. Vad vi däremot kan se är att vissa tjänster är dyrare utan kondom, än om kondom används.

Det säljarna lyfter fram verkar också vara det som köparna är intresserade av. I en norsk undersökning av köpare av sexuella tjänster har bl.a. olika diskussioner på Internet analyserats. Det som köparna diskuterade mest var säljarnas ”kropp, service och etnicitet” [44]. Något som också diskuteras flitigt, som knyter an till det som tagits upp ovan, är om kvinnorna – framför allt de utländska – har hallickar eller inte. Det framgår tydligt att kunderna i den norska undersökningen inte ser det som god sed att köpa sex av perso-

ner som är under tvång av hallickar - tvång bryter mot föreställningar om en jämbördig marknadsmässig relation.

Slutord

Uppgiften för den här rapporten har varit att kartlägga prostitutionens omfattning och utveckling. Det är Socialstyrelsens tredje undersökning på detta tema. Liksom i de två tidigare är det svårt att få en entydig och klar bild av omfattningen, dvs. antalet verksamma i prostitutionen. Olika röster i det empiriska underlaget talar utifrån sina respektive horisonter, verksamheter och positioner, vilket leder till att uppgifterna ibland är motstridiga.

Det är också svårt att se någon klar linje vad gäller utvecklingen: Har prostitutionens omfattning ökat eller minskat? Vi kan inte ge något entydigt svar på den frågan. Vi kan som mest utläsa att gatuprostitutionen enligt uppgift sakteliga är på väg tillbaka, efter att hastigt ha försvunnit i och med sexköpslagen. Men det rör som sagt gatuprostitutionen, vilken är den mest synliga. Vad gäller ökningar och minskningar i andra delar av prostitution – den ”dolda prostitutionen” - kan vi i än mindre grad uttala oss om. Det finns röster som talar om att gränser har förflyttas och att trösklar har sänkts, vilket skulle kunna göra det lättare för personer att både köpa och sälja sexuella tjänster. Men om fler personer faktiskt säljer respektive köper sexuella tjänster pga. av detta, vet vi inte.

Vad vi däremot vet är att prostitution utvecklats med samhället i övrigt. Ny teknologi sätter spår i kontaktsätt och organisering av prostitution - sätten för köpare och säljare av sexuella tjänster att komma i kontakt med varandra är idag mångtaliga.

Den globaliserade världen sätter också sina spår. Handel med personer sker över gränser, mellan regioner, över kontinenter. Kvinnor och män migrerar – för vissa av dessa kan prostitution bli en nödvändig realitet. En del kvinnor och män i prostitution kan ha världen som sitt verksamhetsområde. Även köpare av sexuella tjänster är globaliserade aktörer – det kan t.ex. handla om att moraliska gränser flyttas när man kommer till ett annat land, eller om att konsumera etnicitet.

Vad vi också vet är att prostitutionen är mångfasetterad. Det blev tydligt redan i den första kartläggningen [1], då vi menade att det är mer korrekt att tala om *prostitutioner*. I den andra kartläggningen [2] fördjupades denna analys. Där framträdde olika bilder av dem som säljer och köper sexuella tjänster och de drivkrafter som ligger bakom. I föreliggande kartläggning har bilden ytterligare problematiserats. Vi visar på en mängd olika perspektiv, erfarenheter och på skilda villkor för de personer som säljer sexuella tjänster. Representanter för myndigheter möter prostitutionen på skilda sätt och de har olika uppfattningar. Prostitutionen tar sig skilda uttryck i olika regioner, villkoren skiftar mellan storstad och mindre orter, närheten till andra länder påverkar etc.

Prostitutionens mångfasetterade värld – med olika villkor för de inblandade och med en föränderlig karaktär – är det mest framträdande i de tre kartläggningar som hittills gjorts. Det ställer också krav på samhällets insat-

ser och åtgärder - kan vi möta de skilda behov som kan förekomma och hantera förändringarna?

Referenser

1. Kännedom om prostitution 1998-1999. Socialstyrelsen; 2000.

2. Kännedom om prostitution 2003. Socialstyrelsen; 2004.

3. Lautrup C. Jeg gør det jo kunengang imellem. En sociologisk undersøgelseom prostitutionens fastholdende faktorer. Københavns universitet; 2000.

4. Pettersson T., Tiby E. Skapande och återskapande av prostitution. I: Lander, I., Pettersson T., Tiby E. Femininiteter, Maskuliniteter och kriminalitet. Studentlitteratur; 2003.

5. Tyldum G., Brunovskis A. Describing the Unobserved: Methodological Challenges in Empirical Studies on Human Trafficking. International Migration, 2005; 43 (1/2).

6. O'Connell Davidson J. Prostitution, Power and Freedom. Polity Press; 1998.

7. O'Connell Davidson J. Children in the Global Sex Trade. Polity Press; 2005.

8. Kaye K. Male Prostitution in the Twentieth Century: Pseudohomosexuals, Hoodlum Homosexuals, and Exploited Teens. Journal of Homosexuality, 2003; 46 (1/2).

9. Bernstein E Temporarily Yours: Intimacy, Authenticity and the Commerce of Sex. The University of Chicago Press; 2007.

10. De los Reyes P. & Mulinari D. Intersektionalitet. Liber; 2005.

11. Dorais M. Rent Boys: The World of Male Sex Workers. McGill-Queen's University Press; 2005.

12. Tyldum G., Tveit M., Brunovskis A. Taking Stock: A review of the existing research on trafficking for sexual exploitation. Fafo-report 493; 2005.

13. Leidholdt D. A. Prostitution and Trafficking in Women: An Intimate Relationship. I: Farley M. (red.) Prostitution, Trafficking and Traumatic Stress. The Haworth Maltreatment & Trauma Press; 2003.

14. Kempadoo K. Sexing the Caribbean. Gender, Race and Sexual Labor. Routledge; 2004.

15. Kempadoo K., Doezema J. Global Sex Workers: Rights, Resistance and Redefinition. Routledge; 1998.

16. Månsson S-A., Söderlind P. Sexindustrin på nätet. Aktörer, innehåll, relationer och ekonomiska flöden. Ègalité; 2004.

17. Scaramuzzino G., Weman A. Sexhandelns sociala geografi. Uppföljande kartläggning av sexköp med utgångspunkt i Öresundsregionen och med fokus på kunderna i prostitutionen. Malmö stad. KAST/ Centrum stadsdelsförvaltning; 2007.

18. Rasmussen N. Prostitution i Danmark. Servicestyrelsen, Socialministeriet; 2007.

19. Olsson N. När prostitutionen flyttade in i vardagsrummet. Stadsdelsförvaltningen Centrum. Malmö Stad; 2007.

20. Anderson B., O'Connell Davidson J. Is Trafficking in Human Beings Demand Driven? A Multi-Country Pilot Study. International Organization for Migration (IOM); 2003.

21. Eriksson N., Knutagård H. Sexmänsäljer.se/x: nöje blir funktion. RFSL Rådgivningen Skåne; 2005.

22. Hidden Stories. Male Prostitution in Sweden & Northern Europe. RFSL. Konferens dokumentation; 2003.

23. Svedin C.G.. Priebe G. Ungdomars sexualitet – attityder och erfarenheter. Att sälja sex mot ersättning/pengar. Avdelningen för Barn- och ungdomspsykiatri. Lunds universitet; 2004.

24. Scaramuzzino G., Malmström S. Kartläggning av köp av sexuella tjänster på Internet i Öresundsregionen, 2006-01-01-2006-07-31. KAST. SDF Centrum. Malmö stad; 2006.

25. Ehrenreich B., Hochschild A. R. Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy. Granta publications; 2002.

26. Brunovskis A., Tyldum G. Crossing Borders. An Empirical Study of Transnational Prostitution and Trafficking in Human Beings. Fafo-report 426; 2004.

27. Polyakova I."Unge jenter tilbys jobb i utlandet" – en kvalitativ studie av transnasjonal prostitusjon til Norge fra Ost-Europa. Magisteruppsats. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo; 2007.

28. Thorbek S., Pattanaik B. Transnational Prostitution. Changing Patterns in a Global Context. Zed Books; 2002.

29. Människohandel för sexuella ändamål m.m. Lägesrapport 8. 1 Jan-31 Dec 2005. Rikskriminalpolisen; 2006. RKP KUT Rapport 2006:4.

30. Williams P. Trafficking in Women and Children: A Market Perspective. I: Williams P. (red.) Illegal Immigration and Commercial Sex. The New Slave Trade. Frank Cass Publishers; 1999.

31. Skilbrei M-L. Tveit M., Brunovskis A. Afrikanske drommer på europeiske gater. Nigerianske kvinner i prostitusjon i Norge. Oslo: Fafo-rapport 525; 2006.

32. Braathen V., Åkesson L. Lämna de stackars hororna och torskarna i fred! En ideologisk studie av prostitutionsdebatten i svensk media 1999-2006. C-uppsats. Sociologiska institutionen, Lunds universitet; 2006

33. Kulick D. ”400 000 Perversa Svenskar.” I: Kulick D. (red.) QueerSverige. Natur och Kultur; 2005.

34. Svanström Y. Prostitution in Sweden: debates and policies 1980-2004. I: International approaches to prostitution. Gangoli G., Westmarland, N. (red.) Policy Press; 2006.

35. Östergren P. Porr, horor och feminister. Natur och Kultur; 2006.

36. Olsson H. Från manlig rättighet till lagbrott: prostitutionsfrågan i Sverige under 30 år. Kvinnovetenskaplig tidskrift 2006; 6(27): 4. s.52-73.

37. Ekberg G. The Swedish law that prohibits the purchase of sexual services: best practices for prevention of prostitution and trafficking in human beings. Violence against Women 2004; (10): 103, s. 1187-1218.

38. Johansson M., Turesson P. Slutrapport från projektet Nätprostitution. Prostitutionsenheten, Stockholms stad; 2006.

39. Söderlind P. Prostitution på Internet. RFSU; 2003.

40. Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet. Omfattning, karaktär, åtgärder. Brottsförebyggande rådet; 2007. Rapport 2007:11.

41. Unga och Medier. Fakta om barns och ungas användning och upplevelser av medier. Medierådet; 2006.

42. Nyman A. Drabbad Online. BUP Elefanten och Landstinget i Östergötland; 2006.

43. Ungdomar och sexualitet – en forskningsöversikt. FHI; 2005.

44. Smette I. Den seksuelle slavestand? Ein rapport om kundar i prostitusjonen. Pro Sentret, Oslo kommun; 2003.

.

Bilaga 1. Kommunens kännedom

Socialstyrelsen

2007-03-15

Kartläggning av kommunens kännedom om prostitution

Uppgiftslämnare:
E-post:
Tfn nr:
Kommun/ /stadsdel:
Områdes kontor (om aktuellt):

Socialstyrelsen har av regeringen i uppdrag att kontinuerligt kartlägga omfattningen och utvecklingen av prostitution i landet. Vi har tidigare publicerat två kartläggningar och är nu i färd med att göra en tredje. För detta behöver din hjälp med att fylla i nedan korta enkät! Det är frivilligt att besvara enkäten men din medverkan är viktig för att kunna ge en samlad bild av kommunernas kännedom om prostitution. Samråd har skett med Sveriges kommuner och landsting.

Med *prostitution* menar vi i denna undersökning när minst två parter köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning (vanligen ekonomisk); vilken utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten. Prostitutionen kan ske på gator, i parker, i enskildas hem, genom eskortfirmor, på restauranger, i missbrukarkretsar där narkotika byts mot sexuella tjänster, etc. En person (kvinna eller man) kan sälja sex regelbundet, men också vid enstaka tillfällen; i sin egen hemkommun eller i andra kommuner. Prostitution kan också utgöras av *människohandel för sexuella ändamål*. Det innebär att kvinnor, vanligtvis från Öst- eller Centraleuropa samt Asien, förmås komma till Västeuropa, med syftet är att de ska utföra sexuella tjänster.

I den här enkäten fokuserar vi på *säljare* av sexuella tjänster. När du fyller i enkäten ber vi dig att tänka in *alla* de former som ovan exemplifierats, dvs. både synlig och dold prostitution, samt den form som kallas människohandel för sexuella ändamål. I den mån ni känner till att det finns kvinnor och män som säljer sex i er kommun, ber vi att få kontakta er för några uppföljande frågor.

Frågor rörande enkäten kan ställas till Annika Eriksson (annika.eriksson@socialstyrelsen.se) tel.08-555 530 38 eller till Anna Gavanas (anna.gavanas@socialstyrelsen.se)
tel. 08-555 530 29. Bägge finns på socialtjänstavdelningen, individ- och familjeenheten.

Anvisning för att hantera den elektroniska blanketten

- ✓ *Spara blanketten i din dator (namnge filen exempelvis med namn på kommun och kommundel i förekommande fall).*
- ✓ *Fyll i blanketten i de gråmarkerade fälten (klicka dig fram med musen/tabtangenten). Undvik semikolon och retur (Enter) när du skriver in.* ***Antalsuppgifter ska skrivas med siffror****.*
- ✓ *Spara den ifyllda blanketten*

E-posta den ifyllda blanketten som bifogad fil till: if-enkat@socialstyrelsen.se senast den 30 mars 2007.

1. Fanns det under år 2006 personer som sålde sexuella tjänster i Er kommun?
Bägge ja-alternativen kan markeras

☐ Ja, jag vet med säkerhet att (antal) personer sålde sexuella tjänster
☐ Ja, jag tror att (antal) personer sålde sexuella tjänster
☐ Nej, jag vet med säkerhet att det inte fanns några som sålde sexuella tjänster
☐ Nej, jag tror inte att det fanns några som sålde sexuella tjänster

Följande frågor ska endast besvaras av dem som har fyllt i antalsuppgifter i fråga 1.

2. Av det totala antalet personer som sålde sexuella tjänster som angetts i fråga 1:

a) Var några personer kvinnor?

☐ Ja, (antal kvinnor)
☐ Nej
☐ Vet ej

b) Var några personer män?

☐ Ja, (antal män)
☐ Nej
☐ Vet ej

c) Var några personer under 18 år?

☐ Ja, (antal under 18 år)
☐ Nej
☐ Vet ej

d) Fick några personer insatser av socialtjänsten?

☐ Ja (antal personer)
☐ Nej
☐ Vet ej

e) Var några personer bosatta i Er kommun?

☐ Ja, (antal personer)
☐ Nej
☐ Vet ej

Eventuella kommentarer:

Skicka Ert svar som bifogad fil till if-enkat@socialstyrelsen.se senast den 30 mars 2007.

Tack för Er medverkan!

Bilaga 2. Polisens kännedom

Socialstyrelsen

2007-03-15

Kartläggning av polisens kännedom om prostitution

Uppgiftslämnare:
E-post:
Tfn nr:
Län/distrikt:

Socialstyrelsen har av regeringen i uppdrag att kontinuerligt kartlägga omfattningen och utvecklingen av prostitution i landet. Vi har tidigare publicerat två kartläggningar och är nu i färd med att göra en tredje. För detta behöver din hjälp med att fylla i nedan korta enkät!

Med *prostitution* menar vi i denna undersökning när minst två parter köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning (vanligen ekonomisk); vilken utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten. Prostitutionen kan ske på gator, i parker, på solarier, i enskildas hem, genom eskortfirmor, på restauranger, i missbrukarkretsar där narkotika byts mot sexuella tjänster, etc. En person (kvinna eller man) kan sälja sex regelbundet, men också vid enstaka tillfällen; i sin egen hemkommun eller i andra kommuner.

Prostitution kan också utgöras av *människohandel för sexuella ändamål*. Det innebär att kvinnor, vanligtvis från Öst- eller Centraleuropa samt Asien, förmås komma till Västeuropa, med syftet är att de ska utföra sexuella tjänster.

Förutom säljare och köpare, finns det även en rad andra aktörer inom prostitutionen: De som på olika sätt *främjar* prostitutionen (se kopplerilagstiftning, 6 kap 12 § BrB).

När du fyller i enkäten ber vi dig att tänka in *alla* de former som ovan exemplifierats, dvs. både synlig och dold prostitution, samt den form som kallas människohandel för sexuella ändamål. I den mån ni känner till att det finns kvinnor och män som säljer respektive köper sex eller att det finns de som på olika sätt främjar prostitution, ber vi att få kontakta er för några uppföljande frågor.

Frågor rörande enkäten kan ställas till Annika Eriksson (annika.eriksson@socialstyrelsen.se) tel.08-555 530 38 eller till Anna Gavanas (anna.gavanas@socialstyrelsen.se)
tel. 08-555 530 29. Bägge finns på socialtjänstavdelningen, individ- och familjeenheten.

Anvisning för att hantera den elektroniska blanketten

- ✓ *Spara blanketten i din dator (namnge filen exempelvis med namn på län och distrikt).*
- ✓ *Fyll i blanketten i de gråmarkerade fälten (klicka dig fram med musen/tabtangenten). Undvik semikolon och retur (Enter) när du skriver in.* ***Antalsuppgifter ska skrivas med siffror****.*
- ✓ *Spara den ifyllda blanketten*

E-posta den ifyllda blanketten som bifogad fil till: if-enkat@socialstyrelsen.se senast den 30 mars 2007.

1. Fanns det under år 2006 personer som *köpte* sexuella tjänster i Ert distrikt?
Bägge ja-alternativen kan markeras

☐ Ja, jag vet med säkerhet att (antal) personer köpte sexuella tjänster
☐ Ja, jag tror att (antal) personer köpte sexuella tjänster
☐ Nej, jag vet med säkerhet att det inte fanns några som köpte sexuella tjänster
☐ Nej, jag tror inte att det fanns några som köpte sexuella tjänster

2. Av det totala antalet köpare i fråga 1:

a) Var några av köparna kvinnor?

☐ Ja, (antal kvinnor)
☐ Nej
☐ Vet ej

b) Var några av köparna män?

☐ Ja, (antal män)
☐ Nej
☐ Vet ej

3. Fanns det under år 2006 personer som *sålde* sexuella tjänster i Ert distrikt?
Bägge ja-alternativen kan markeras

☐ Ja, jag vet med säkerhet att (antal) personer sålde sexuella tjänster
☐ Ja, jag tror att (antal) personer sålde sexuella tjänster
☐ Nej, jag vet med säkerhet att det inte fanns några som sålde sexuella tjänster
☐ Nej, jag tror inte att det fanns några som sålde sexuella tjänster

4. Av det totala antalet säljare i fråga 3:

a) Var några personer kvinnor?

☐ Ja, (antal kvinnor)
☐ Nej
☐ Vet ej

b) Var några personer män?

☐ Ja, (antal män)
☐ Nej
☐ Vet ej

c) Var några personer under 18 år?

☐ Ja, (antal under 18 år)
☐ Nej
☐ Vet ej

d) Var några av säljarna bosatta i Ert distrikt under 2006?

☐ Ja, (antal personer)
☐ Nej
☐ Vet ej

6. Fanns det under år 2006 främjare av sexuella tjänster som var verksamma i Ert distrikt?
Bägge ja-alternativen kan markeras

☐ Ja, jag vet med säkerhet att (antal) personer främjade sexuella tjänster
☐ Ja, jag tror att (antal) personer främjade sexuella tjänster
☐ Nej, jag vet med säkerhet att det inte fanns några som främjade sexuella tjänster
☐ Nej, jag tror inte att det fanns några som främjade sexuella tjänster

7. Om ja i fråga 6, vilken slags främjare var verksamma i ert distrikt?

Eventuella kommentarer:

Skicka Ert svar som bifogad fil till if-enkat@socialstyrelsen.se senast den 30 mars 2007.

Tack för Er medverkan!

Bilaga 3. Kvalitetsdeklaration av statistiska metoder

Inledning

Socialstyrelsen har i uppdrag att fortlöpande följa prostitutionens omfattning och utveckling. Ett led i denna kartläggning var att samla in uppgifter om kommunernas och polisdistriktens kännedom om prostitution. Denna kvalitetsdeklaration utgör ett underlag för bedömning av datainsamlingens kvalitet.

Datainsamling

Datainsamlingen har genomförts via en elektronisk enkät med två påminnelser. Frågeblanketten och ett informationsbrev skickades via e-post. Datainsamlingen pågick under våren 2007.

Statistikens innehåll

Population

De populationer som utredningen avser omfattar kommuner/kommundelar i Stockholm, Göteborg och Malmö samt polisdistrikten.

Statistiska mått och redovisningsgrupper

Antalsuppgifter och andelsuppgifter i kommunundersökningen har beräknats genom vägning till riksnivå. Genom att skattningarna har baserats på ett urval uppstår ett urvalsfel. Eftersom kommunerna/kommundelarna är slumpmässigt valda med kända sannolikheter kan detta fel uppskattas. Urvalsfelet beskrivs med ett konfidensintervall.

Tillförlitlighet

Urval

Kommunerna/kommundelarna har delats in i 4 stratum och ett obundet slumpmässigt urval i varje stratum har dragits, se tabell A nedan.

Tabell A: Population och urval per stratum

Stratum	Stratumbeskrivning	Antal kommuner/ kommundelar i populationen	Antal kommuner/ -delar i urvalet
1	Stockholm	18	10
2	Göteborg	21	10
3	Malmö	10	5
4	Övriga städer	287	75
Riket		336	100

Ramtäckning

Vid kvalitetsbedömning av en undersökning är det viktigt att beakta hur väl rampopulationen stämmer överens med målpopulationen, dvs. hur väl man nått de objekt som man avsåg att mäta. I denna undersökning har uppgifter samlats in från kommuner/kommundelar samt från polisdistrikt. Ramtäckning vad gäller kommuner och polisdistrikt är komplett. Däremot kan vissa kommuner vara indelade i kommundelar utifrån olika avseenden, i denna undersökning har kommundelarna i Stockholm, Göteborg och Malmö ombetts att lämna uppgifter separat medan man för övriga städer har bett om uppgifter för hela kommunen.

Mätning

I samband med datainsamlingen kan fel uppstå, dessa kallas mätfel. Det finns en rad olika källor till dessa fel, bl.a. mätinstrumentet, informationssystemet och insamlingssättet. För att reducera mätfelen har frågeblankett och missiv konstruerats av en ämneskunnig, en enkätfrågekonstruktör och en statistiker.

Bortfall

Av urvalet på 100 kommuner/stadsdelar är det 71 stycken som har besvarat enkäten. Ytterligare en kommun har hört av sig och meddelat att de inte har underlag att besvara enkäten. Deras beslut om att inte kunna ta ställning till fråga ett har accepterats.

Om de kommuner som utgör bortfall avviker från de svarande ges en skev bild. Man kan inte vara säker på att de kommuner som utgör bortfall har samma kännedom om prostitution som de svarande.

Av 21 polisdistrikt har 17 svarat, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 81procent.

Bearbetning

Fel kan också uppstå vid bearbetning av materialet. För att förhindra detta används rutiner och slutkontroll av resultat.

Polisdistriktens frågeblanketter har inte genomgått någon statistisk bearbetning utan endast antal svar per svarsalternativ har presenterats. På frågorna 1, 3 och 6 kan kommunerna ha angett flera svarsalternativ.